الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر

أصل من أصول الدين

ދީނުގެ އަސްލުތަކުގެ ތެރެއިން އަސްލެއްކަމުގައިވާ

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުން

ލިޔުއްވީ:

މަސްޖިދުއްނަބަވީގެ އިމާމު އައްޝައިޚް ޢަބްދުލްމުޙްސިން އަލްޤާސިމް حفظه الله

އެކުލަވާލީ:

أبو عبد الله عبد الرحيم بن محمد المدني

الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر

أصل من أصول الدين

ދީނުގެ އަޞްލުތަކުގެ ތެރެއިން އަޞްލެއްކަމުގައިވާ

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި ނުބައިކަންތަކުން ދުރުކުރުން

ލިޔުއްވީ:

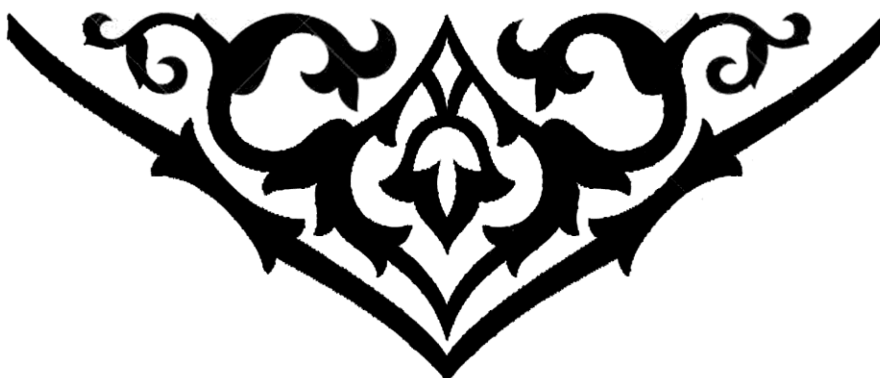
މަސްޖިދުއްނަބަވީގެ އިމާމު އައްޝައިޚު ޢަބްދުލްމުޙްސިން އަލްޤާސިމް حفظه الله

ތަރުޖަމާ:

أبو عبد الله عبد الرحيم بن محمد المدني

بسم الله الرحمن الرحيم

މުތަރުޖިމުގެ މުޤައްދިމާ

إِنَّ الْحَمْدَ لله نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِالله مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

أَمَّا بَعْدُ:

ނަބިއްޔާ ﷺ އާއި ސަނަދުން ގުޅިފައިވާ "އަލް ސިލްސިލަތުލް އައްވަލިއްޔާ"ގެ ނަމުން މަޝްހޫރުވެފައިވާ ޙަދީޘް، ވަރަށް ގިނަ ޙަދީޘް އިލްމުވެރިން މަދީނާގައި ކިޔައިދެއްވާ އަދު އަޅުގަނޑަށް ދެއްވިއެވެ. އެގޮ ދުވަސްތަކުގައި މަސްޖިދުއް ނަބަވީގައި ޝައިޚް ޞާލިޙް އަލްޢުޞައިމީ އަދި މަދީނާގެ ޙަދީޘް އިލްމުވެރިއާ ޝައިޚް ޢަބްދު އަލްމުޙްސިން އަލްޢައްބާދު حفظهم الله ކިޔައިދިނެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

((الرَّاحِمُوْنَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمنُ، إِرْحَمُوا مَنْ فِيْ الأَرْضِ، يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ)) (رواه الترمذي و صححه الألباني)

މާނައީ: "الله ރަޙްމުކުރާ މީހުންނަށް ރަޙްމުކުރައްވައެވެ. ބިންމަތީގައިވާ މީހުންނަށް ރަޙްމުކުރާށެވެ. އުޑުގައިވާ ފަރާތް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރަޙްމުކުރައްވާނެއެވެ."

މި ޙަދީޘްގެ ޝަރަޙުގައި ޝައިޚް ވިދާޅުވާ އަދުއްރިއެވެ. ބިންމަތީގައިވާ ފަރާތްތަކަށް ރަޙްމުކުރުމުގެ ތެރޭގައި ޝަރުޢީ އިލްމު މީސްތަކުންނަށް ބަޔާންކޮށްދިނުން ހިމެނެއެވެ. ސަބަބަކީ އިމާމް އަޙްމަދު رحمه الله ވިދާޅުވެފައިވާ ފަދައިން ގެއްލިގެންވާ އިލްމުވެރިންނަކީ ބަރުނުގަ އިންސާނާ ބަރުނުގަ ހިފައެވެ. އެހެން، ގެއްލިގެން ބަރުނުވެސް ދުވާލަކު ދުއިސްފަހަރުއެވެ. އެކަމަކު އިލްމު ކާނާ ވަގުތަކު ކާނާ

ހިނދުކާލަށް ބޭނުންތެރިހެއްވެ. އެގޮތުން މިހާރަށްވުރެ ޝެއިޚުލް އިސްލާމްގެ މަޖުމޫޢު ފަތާވާ ޖަމާކުރެއްވި ޝެއިޚު ޢަބްދުއްރަޙްމާނު އަލްޤާސިމްގެ ކާފަ ދަރިކޮޅު އަދި މަސްޖިދުއް ނަބަވީގެ އިމާމެއްކަމުގައިވާ ޝެއިޚު ޢަބްދުލްމުޙްސިން އަލްޤާސިމް حفظه الله ލިޔުއްވާފައިވާ "الأَمْرُ بالمَعْرُوْفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ أَصْلٌ مِنْ أُصُوْلِ الدِّيْنِ" (ދީނުގެ އަސްލުތަކުގެ ތެރެއިން އަސްލެއްކަމުގައިވާ ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުން) މިފޮތެވެ.

الله سبحانه وتعالى ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ﴾[1]

މާނައީ: "މީސްތަކުންނަށްޓަކައި ނެރެވުނު އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ އުއްމަތަކީ ތިޔަބައިމީހުންނެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރައްވެ. އަދި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރައްވެ."

މިއުއްމަތަކީ ހެޔޮ އުއްމަތެއްގެ ގޮތުގައި ސިފަކުރެއްވީ ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުން ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުމާ ސިފަ ހުރި ބައެއްކަމުގައި ސިފަކުރެއްވުމުންނެވެ. އޭގެ މުރާދަކީ މިކަން ނުހިފެއްޓެނަމަ މިއުއްމަތުގެ ހެޔޮކަމުގެ ސިފަ ގެއްލިގެން ހިނގައިދާނެކަމެވެ. އެހެންކަމުން މިމުޞީބަތަކީ ވަރަށް ބޮޑު ވެގެންވާ އިސްލާމްދީނުގައި ޒަރޫރު މަތިވެރިވެގެންވާ މަޤްޞަދުތަކުން އެކިވެގެން ހިނގައްޖެއެވެ. އަދި އަޚުލާގައި މިކަން ވެގެންވަނީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއްކަމުގައެވެ. ސަބަބަކީ އިސްލާމްކަމުގެ ހެޔޮކަން އަންނަނީ އަދި އިސްލާމްދީނަށް ދަރުމަވަތް ދުވަސް މިޒާޖް އަދާކުރެވެންކަމުގައިވާތީއެވެ.

[1] سورة آل عمران: 110

الله سبحانه وتعالى ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ މާތްވެގެންވާ އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ އެއް ނިޢުމަތަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ނިޢުމަތެވެ. އެހެންކަމުން އެދީނުގައި ތަބާވުމަކީ ސާބިތުކޮށްދެމިތިބުން އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންވެގެން ވަނީ އެއިލާހުގެ ދީން އުނގެނި އެއިލާހުގެ ދީނަށް ބަރަކާތް ދީނަށް އެއްބަޔަކު އަށްއެބަޔަކާ ހަނދާންކުރުވާ ބައެއްކަމުގައި އަމުރުކުރުން އެންމެން ވާޖިބުވެއެވެ. އަދި ނުބައިކަމުގައި އަމުރުކުރުން ގޮތުގެ އަމުރުކުރުން އެންމެންގެ ކަންތައް އިސްލާހުކުރުމަށްޓަކައެވެ.

މިފޮތަކީ އެޑިޝަނު މަދީނާގައި ކިޔަވުން ދިއައީ 2014 ވަނަ އަހަރު ތަރުޖަމާކުރަން ދިރާސާކުރެއްވި ފޮތްބަލުގައި އާއިލާތަކު ތަކެއްގެ ގޮތުގައި ޝާއިޢުކުރެއްވި ފޮތެކެވެ. އަދި މިފޮތް ތިޔަމުން ދިރާސާކުރެއްވި ޝައިޚު ދިވެހިން މުރާޖަޢާ ކުރެއްވީ أحسن الله إليه މިފޮތުގެ ތަރުޖަމާ މުރާޖަޢާކުރެއްވުމަށް އަޅުގަނޑަށް الله ހެޔޮޖަޒާ ދެއްވާށިއެވެ. އަދި މިފޮތް ޗާޕުކޮށް ހުރިހާ ފޮތްތަކުން އެފަދަ ހެޔޮކަމެއްކަންވެސް الله ހެޔޮޖަޒާ ދެއްވާށިއެވެ.

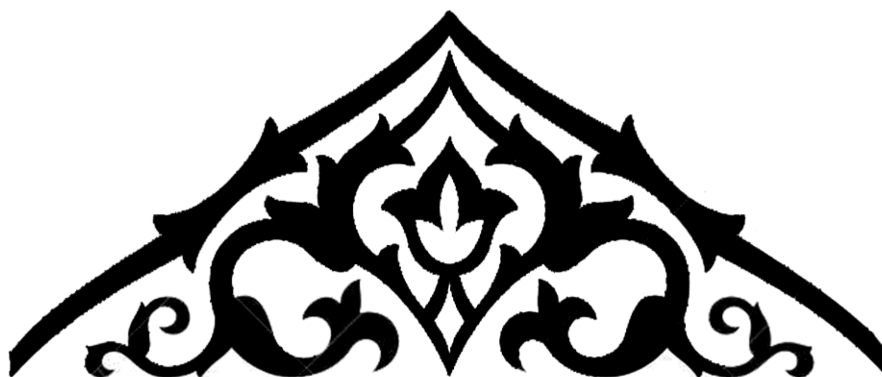
މިފޮތް ބަހައި ކިޔައި ހަދައި އަދި ޢަމަލުކުރާ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ހެޔޮޖަޒާ ދެއްވާ މިއީ الله ޤަބޫލުކުރައްވާ ޢަމަލެއްކަމުގައި ލައްވާށިއެވެ.

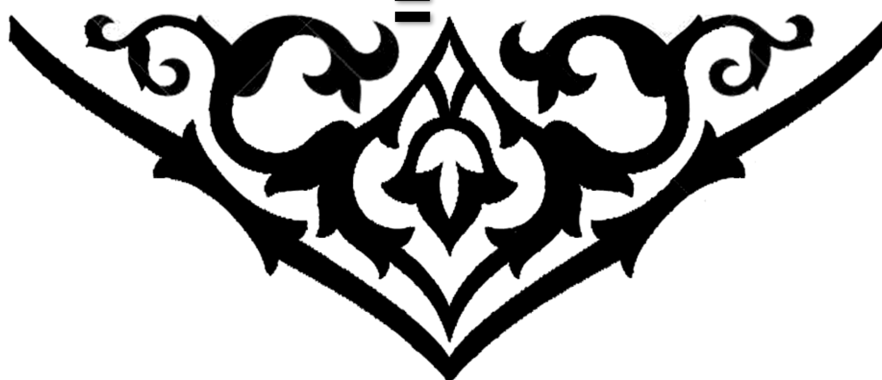
އަދި މިފޮތަކީ اللهއަށްޓަކައިވާ ވަގުފެކެވެ.

أبو عبد الله عبد الرحيم بن محمد المدني.

المدينة النبوية.

23 އޭޕްރީލް 2014م

ނަސީހަތްދިނުމާއި އަދި ނަސީހަތް ގަބޫލުކުރުމުގެ މާތްކަން:

(މުޤައްދިމާގެ ތަމްހީދު)

الحمد لله رب العالمين. والصلاة و السلام على أشرف الأنبياء و المرسلين.

أما بعد:

އެންމެހާ ލޯބިވާ މުސްލިމު އަޚުންނާއި އުޚުތުންނޭވެ. ﷲ ﷻ އަށް ތަޤުވާވެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެންމެ މޮޅުވެގެންވާ ޒާދަކީ ތަޤުވާވެރިވުން ގުނުވި ދުން ކޮންއެއްސެވި ހެއްރެވީ؟ އަދި އެންމެ މޮޅު ކަމަކީ އެއިރަކަން ކިޔަމަންތެރިވުމެވެ. ﷲ ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾[2]

މާނައީ: "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ. ތަޤުވާގެ ޙައްޤުގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުން ﷲއަށް ތަޤުވާވެރިވާހުށިކަމެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ގޮތުގައި މެނުވީ ތިޔަބައިމީހުން ނުމަރުވާހުށިކަމެވެ."

އެންމެހާ ލޯބިވާ މުސްލިމުންނޭވެ. ނަސީހަތް ގަބޫލުކުރުމަކީ ހިތްހަމަ ލިބިގެންވާ ކަމުގެ ދަރުމަޔެކެވެ. އަދި ނަސީހަތް ދިނުމުން ބައެއްފަހަރު މުޖުތަމަޢުގައި

[2] آل عمران: 102

އެކަމުގައި ނުހަނު މާތްކަން އެކުލެވިގެންވާ ކަލޭކުވެ. ދަރު ބޯއްދިހަމަ ޖެހޭ ވިސްނާ މީހާއަށް ނުބައިވެގެންވާ ފާފައަކަށް އަރައިގަނެވިއްޖެކަމުގައި ވާނަމަ އަދި އެއަށްފަހު އެމީހަކަށް ނަސޭހަތް ދެވުމުން އެކަމުން ދުރުހެލިވާ ހުއްޓެވެ. އަދި އެކަމުން ބަރީއަވާ ހުއްޓެވެ. އަދި އެކަމާ ދުރަށް ގެންނާ الله ﷻ ބަސްފުޅުން ދުވާލު މުއްބަގެ ދުވާފުރަން އެމީހާ އިޖާބަ ނުދޭ ހުއްޓެވެ. އަދި އޭނާގެ ބޮޑާކަމާ އިއްޒަތުން ކަމުން ކިބުރުވެރިކަމުގައި ހުއްދަތަކުގައި ހިފަހައްޓާނެއެވެ.

އެހާ ހިޔާލުން މަގުފުރެދިފައިވާ މީހުން މިސާލުތަކުންގެ މަޢާމަލާތްކަން އަދި ފުރައްސާރަކަން ނުބަލާނެއެވެ. އަދި ސަމާލުކަމެއް ނުދޭނެއެވެ. އޭނާ މިސްކީނުންގެ މަޤާމަކަން ބިރެއް ނުގަންނާނެއެވެ. އަދި މިސްކީނުން ކިޔާ އެއްޗަކަށްވެސް ބިރެއްނުގަންނާނެއެވެ. އަދި އެކަމުން އެހާ ދުރުނުވާ ހުއްޓެވެ. އަދި އޭނާއަށް ދުވާ ނަސޭހަތަކުން އޭނާ ބުރަކަންފަތުގައި ދެއެވެ. އަދި ދުވާ ނަސޭހަތާއި ދެދު އަޑުވެސް ނުފަހަރުއްޓެވެ. އަދި މިހާރަކަށްމިހުންނަން އެމީހަކު ގެންނަރުން އަބަދުވެސް ފާފަކުރުމުގެ މަތީގައި ވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ ވާހިރު އައިސްދިރިކަމުގެ މަތީގައި ދުރުހުރުން މީހެއްކަމުގައެވެ.

الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ﴾ [3]

މާނައީ: "އަދި اللهއަށް ބިރުވެތިވާށޭ އެމީހާއާ ދިމާއަށް ބުނެފިނަމަ، ފާފަވެރިވުމުގެ ބޮޑާކަން އައިސް އޭނާގައި ހިފައެވެ."

[3] البقرة: 206

އެމީހަކަށް ނަޞީހަތް ދެވުމުން ހުރިގޮތަށް އެކަމާ ބޮޑަށް ގަޔާވެއެވެ. އަދި ދެވޭ ނަޞީހަތް އޭނާ ޤަބޫލުނުކުރާ ހުއްޓެވެ. އޭގެ ބަދަލުގައި އޭނާ ވާނީ އޭނާގެ އެންބަރިކަމުގެ އަނދިރީގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި އެންމެ ޖާހިލުކަމާއި އެކު އޭނާ އުޅެމުން ހަރުދަނާއެވެ.

އިބްނު މަސްޢޫދު رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަލާކު މީހަކު އޭނާގެ އަތާ އޭނާއަށް اللهއަށް ތަޤުވާވެރިވާނޭ ބިރުވެތިވާނޭ ބުނުއްވިނަމަ އެމީހާކާއި ދިމާއަށް: "މިބާގެ ނަފުސަން ބަޔާން" "އަހަރެންނަށް ނަޞީހަތްދިނީ ކަލޭގެފާނު މިހެން ހެއްދީ" ބުނުން ފަރުވާއެއް ކަމުގައި ބުނެއެވެ."

ނަޞީހަތް ދެވުމުން އެނަޞީހަތް އަސަރުކުރުމުގައި ރަނގަޅުވުމުގައި އަދި ނަޞީހަތްދީ ޤަބޫލުކުރާއިރު އެއްވެސް އަޅާނުލާ މީހަކު ބުނާއިރު، އަދި ނަޞީހަތްދިނުމުގައި ކަންތައްތަކުގެ ތަފާސްހިސާބު ބުނާއިރު، ހިތް ވަރުގަދަވެގެން އަދި ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް ހުރެއެވެ. އަދި ވާހަކަދައްކާ މީހުންގެ ސިފަތަކެވެ.

الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ވަޙީކުރެއްވި ޤުރުއާނުގައެވެ.

﴿وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ﴾ [4]

މާނައީ: "އެބައިމީހުންނަށް ހަނދާންކޮށްދެވިއްޖެނަމަ އެބައިމީހުން ހަނދާނެއް ނުކުރެއެވެ."

ހުދުމުއްސޭ ވައްޓާ މިސްކިތުން އެކަށީގެން ހިންގުމު ދެއްވާ އެބައިމީހުން ބިރުވެރިކަމުގެ ހަމަތު ދެއްވައި އަދި އުޅުވެރިކަމުގެ ހަމަތު ދެއްވައި

[4] الصافات: 13

އަދި ހައްޤު ބަޔާންކޮށްދެއްވައި ސާފުކޮށްދެއްވުމުން، އެބައިމީހުން އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވި ޖަވާބު الله ﷻ ބަޔާންކޮށްދެއްވަވުމުން ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

﴿قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ﴾ [5]

މާނައީ: "އެބައިމީހުން ބުންޏެވެ. ކަލޭގެފާނު ނަސޭހަތްތެރިވިޔަސް އަދި ނަސޭހަތް ދީ މީހުންގެ ތެރެއިން ނުވިޔަސް ތިމަންމެންގެ މައްޗަށް ވަކި ހަމަހަމަވެގެންނެވެ."

އެބަހީ: އެބައިމީހުން ތިބިގޮތް ނަސޭހަތް ދިނަސް އަދި ނުދިނަސް ބަދަލުނުވާނެއެވެ.

ދެން އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރެއްވުމުން، ހޫދު عليه السلام އެބައިމީހުންނަށް ފާޑުވިދާޅުވެވުމުން ވިދާޅުވި ބަސްފުޅުގައި ވެއެވެ. އެބަސްފުޅަކީ އެބައިމީހުންނަށް އިވޭކަމުގައިވިއެވެ.

﴿لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ﴾ [6]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ރިސާލަތް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިއްވީމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަހުރެން ނަސޭހަތްތެރިވީމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ތިޔަބައިމީހުން ނަސޭހަތްތެރިންނާ ދެކެ ލޯބިވާބައެއްކަމުގައި ނުވަމުއެވެ."

[5] الشعراء: 136

[6] الأعراف: 79

“ފަހެ ބައްޔަށް އެނގި ބަހާނާވެއްޖެމީހާއަށް ހައްޔަރު ކުރުޖަހައިން
ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އަދި ބާޠިލުގައި ހިފެހެއްޓުމި ބާޠިލުގެ ގޮތުގަބޫލުކުރައި ހިމާޔަތްކުރުން
ބައްޔަރު ކުރުޖަހައިން ހުރަސްއަޅައި ބާޠިލުވެގެންވެއެވެ. އަދި ނަޞޭހަތް ދެއްކުމަށް ވާޖިބުވެ
ނަޞޭހަތް ދެއްކުމާ މީހާގެ ދަރަޖައިން އެއްވެސް ދަރަޖައެއް އުނިވާން ކަލޭގެފާނުންނަވާ.
އަދި އޭނާގެ ޒަރަރުވެރިކަމުންވެސް ބަލައި އުނިކަމާ ހުއްޓާވެ. އަދި އޭނާގެ
މަސްލަހަތްތަކުން އަދި ޝަރީޢަތުގެ ފިޔަވަޅު އަޅައިދޭ ނުވާނެ ހުއްޓާވެ. އަދި
ހިއްސާ ހުއްޓެވެ؟ އެކަމުގެ ސަބަބުން އެމީހުންގެ ޒަރަރު އުފެދެއެވެ. ދަރަޖަ
މަތިވެރިވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ މަސްޢޫލު މަތިވެރިވުމަށް މަގުފަހިވެގެންދެއެވެ. އަދި
މިސްކީނުންގެ ޙައްޤާއިނާއަށް ދިޔުމުގެ ހުއްޓެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ނަފްސުގެނާ ގެނެވޭން
މަތިވެރިވެގެންދާ ހުއްޓެވެ. އަދި އެމީހަކަށް ބާޠިލުގައިވާ އިރު ދިޔުން ޙައްޤާއަށްވުރެ
މަތިވެރިވެގެންވާ ޙައްޤާ އެކަމުން ދިޔަގެންވެއެވެ.

އޭގެ އިތުރުން ބަލާއިރު ބާޠިލުގައި ހިފެހެއްޓުމާ، ނަޞޭހަތްދޭ މީހާގެ
ބަސްތަކަށް އޭނާގެ މައްޗަށް ބުރަވެގެންވާތީ ނުވަތަ އެއީ އެއްވެސް ކަމެއްކަމުގައި
ނުދެކޭމީހެއްކަމުގައި ވާހުއްޓެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ބައްޔަށް އެބަސްތަކުގެ ގޮތުގެ ދިޔަކަމުގެ
ބަލާނުދީ ހުއްޓެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ކަސްތަކާއި ދަރަޖަ ހުއްޓެވެ. އަދި އެމީހުންގެ
ދަރަޖަ ދަށްވާހުއްޓެވެ.

އިމާމު ޝާފިޢީ رَحِمَهُ الله ވިދާޅުވިއެވެ. “މިޖަންނަކަށްދާނެގޮތް މީހަކަށް ނަޞޭހަތް
ދިނުމުން އެނަޞޭހަތްދީފައި އެމީހަކު ހިފެހެއްޓީމަ، މިޖަންނަކަށްދާނެގޮތުގެ ކައިރިގައި
އެމީހުންގެ ދަރަޖަ އުފުލިއެވެ. އަދި އޭނާ މިޖަންނަކަށްދާނެގޮތުގެ މައްޗަށް ޙުޖްޖަތްކަމުން
ދަރަޖަކުރެވޭ. ނަމަވެސް މީހަކު މިޖަންނަކަށްދާނެގޮތުގެ ނަޞޭހަތް ދަރަޖަކުރަނީ ހިފެހެއްޓީމަ،

އުމީހުންގެ ދަރަޖަ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ކައިރީގައި ގެއްލުއްވާ. އަދި އުމީހަކާއި ދުރު ދުރާލެއް ހެދުއްވާ."

ބަލައް މީހުން އުޅެއިމީހުންނަށް ގޮސް މަދަރަ ހިތާއި އަދި ކަންތައްތައް ރިވެކޮންގެން ބޮޑާ ހިތާ އުޅެއިމީހުންނަށް ނަޞީޙަތް ދެއްވާ މީހުންގެ މައްޗަށް ހެޔޮ ވިޔަފާރީ ހިއްވާތަން ހެއްދޭ؟ އިލާހުގެ ތަޢާލާގައި އުޅެއިމީހުންނަށް އެއީ މަކަރުހެދުމެއް ކާފިރު އަދި އުކަމުގެ ސަބަބުން އުޅެއިމީހުން މަގުފުރެދި ހަލާކުވެގެންދާނެ ކަން އެނގޭ ހިތްވެސް އުކަމަށް ހުރަސްއެޅިގެންނެތި ހިއްވާތަން ހެއްދޭ؟ ފަހު ހިނގާދާނެ ކަމަށް ރަށެއްގެ މީހުން ތެރެއިން ވިދާ ކަންކަމުން ދުރުކުރަން ނަޞީޙަތް މީހުނާ ހިތުން ސަލާމަތްވާނެ.

ފަހު ހެދުމެއްގެންވާ ނަޞީޙަތް ދޭނެ ފަރާތްތަކުގެ ހަބަރު ދެއްވާ މީހަ ހެޔޮ ނަޞީޙަތް ބަޔާ މީހުންވޭ. އަދި އުމީހަކު މަގުފުރެދިނިވި ނަޞީޙަތް ސަލާމަތްވާ ރައްކާތެރި މީހުންވޭ. އުމީހުންގެ މައްޗަށް ހަލާ ފަރާތްތަކުގެ ބޭނުކާއްވާ.

އަދި ހެދުމެއްގެންވާ ނަޞީޙަތްދިނުމުން އުކަމަށް ބެހެކަންފަތްއިރީ ސަލާމަތްވާނެ ނަޞީޙަތްކުން ބަދިއްވާ، އުނގެ ނުބައިކަމުން ސަލާމަތްވުމަށް ދުރުކޮށްދިނުމާއި، އަދި އުނގެ އަނދިރިކަމުގައި ދުވަހެއް، އަދި އުނގެ ނުބައިވެގެންވާ ހަޤީގަތް މަތީގައި ދުވަހެއްގެ ހަމައިނުވާނަން ކުރުވެވޭ.

ހެޔޮ ސަލާމަތްވެހެއް، ބޭއްދިގަދަ ވިސްނާ މީހައަކީ، ނަޞީޙަތްދޭން ފަރާތް ތިބިގެނަ މީހުވޭ. އަދި ހަނދާން ކަންދުވަހުން އެހަނދާންކަންތަކަށް ކަންތައްތަކުން ފަރާތް ތިބިގެނަ މީހުވޭ.

﴿سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَخْشَى (.) وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى﴾ [7]

މާނައީ: "(ﷲ އަށް) ބިރުވެތިވާ މީހާ، ހަނދުމަކޮށް އުޅޭނެއެވެ. އަދި އަބާއްޔަވެރިކަން އެންމެ ބޮޑު މީހާ، އެކަމުން ދުރުހެލިވާނެއެވެ."

އަދި އެންމެ ނުބައިވެގެންވާ އެއްކަލަކީ ޤުރުއާނާއި މާތް ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ސުންނަތުން ހެކިތަކާއި ނަޞީޙަތްދެވިއްޖެނަމަ، އެމީހަކު އެހެންނަ ބާރުލުމުގެއަށް މަތީ ދަލީލުހުރެ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުން އެމީހަކަށް ދެއްކުމު ދަލީލު ރައްދުކުރާ ކުރުމެވެ. އަދި އޭނާ ޖަދަލުކުރާން އޭނާގެ ހަވާނަފުސަށް ފެންނަ ގޮތް އިސްކުރެއެވެ. އަދި މުޅިން ނުބައިކޮށް އޭނާ ބޭނުންވާ ގޮތަށް އެކަމެއް މާނަކޮށް ހަދައެވެ.

އަލް-ޝަޢުބީ رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ.

"ބިދުޢައިވެރިން ހަވާވެރި އާދަތު (އުބައި ބިން ކަޢުބު ރަޟިޔާ) ދުޢާކުރުން ކަމުގައި ގެނެވި ނުވެއެވެ." (ރިވާކުރެއްވީ ބައިހަޤީ.)

ބައްދުވަނީ ސަލަފުވެރިންނެވެ. އޭގެ ބޮޑުގައި ދުރިހަނޑެއް ނުވަތަ އެއްސުންވެސް ހުރަހެއްނުވެއެވެ. ނަމަވެސް ބާޠިލުވި ކަންކަން ބުނުގާ އެއްޗެކެވެ. އަދި އެހީހަކު މަގުފުރައްދަރި ނަހަކަށް އެއްޗެހެވެ.

ﷲ އަށް ބިރުވެތިވެ ހައްޤުގަބޫލުކުރައި ތަޤުވާވެރި ވާ ބަޔެއްކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ހެއްދެވިއެވެ. އަދި ބައްޔާ ޝުބުހާތުކާ ބަޔެއްކަމުގައި ބިދުޢައިވެރިން ވާނެއެވެ. އަދި ހުރިހާގޮތްގެ ތައްދުގެ މީހުން ޤަތައިން އަދި ނުވަތަ

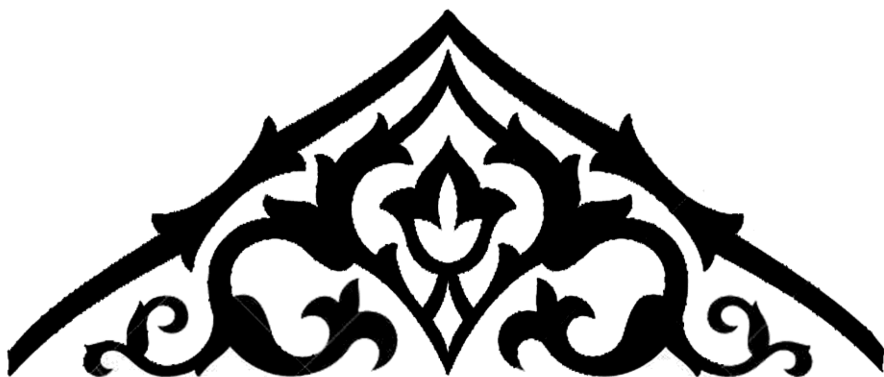
[7] الأعلى: 10، 11

ދޫކުރެދާނުގެ ޤައުމުގެ މީހުން ދަރައިން ވިސްނުމެވެ ނަސީހަތް ދެވުމުން އެހެން ދުރަގަސްތޫރު މީހުންގެ ތެރެއިންވާ ބައެއްކަމުގައި މިހަބައިމީހުން ނުވާނެއެވެ. އަދި އަރާނާބެދި ސާދިރުން ދޭ ނަސީހަތުގައި ހިތާ ބައެއްކަމުގައި ވެގަންނާނެއެވެ. އަދި ނަސީހަތް ދޭ މީހުންގެ ނަސީހަތަށް ކުރިއަރާ އެކަމަށް ތޯބުކާ މީހުން ކަމުގައި މިހަބައިމީހުން ނުވާނެއެވެ. ދުޢާއަކީ الله ﷻ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެނަށް އެކަމުގެ މައްސަލަތަން ތައުފީޤު ދެއްވުމެވެ.“ އާމީން.

ނޯޓް: މިލިޔުމުގެ އަސްލަކީ މަދީނާގެ މަސްޖިދުއް ނަބަވީގައި 2014 ވަނަ އަހަރު ދެއްވުނު ހުތުބާއެކެވެ.

والله أعلم

وصلى الله وسلم على محمد وآله وصحبه أجمعين. آمين.

މުއައްލިފުގެ ކުރު ތަޢާރަފެއް

މިފޮތް ލިޔުއްވާފައިވަނީ މަސްޖިދުއްނަބަވީގެ އިމާމު، އަދި ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާ رحمه الله ގެ މަޖްމޫޢުލް ފަތާވާ ޖަމާކުރެއްވި ދެބަފައިކަލުންގެ ދަރިކަލެއްކަމުގައިވާ އަބްދުލްމުޙްސިން ބިން މުޙައްމަދު ބިން އަބްދުއްރަޙްމާން އަލްޤާސިމްއެވެ.

ޝައިޚު އަބްދުލްމުޙްސިނުގެ ބައްޕާފުޅަކީ މުޙައްމަދު ބިން އަބްދުއްރަޙްމާން އަލް ޝައިޚު މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް އާލުއްޝައިޚުގެ އިސްދަރިވަރުންގެ ތެރޭން ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ އަދި މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް އާލުއް ޝައިޚުގެ ފަތުވާތަކާއި ރިސާލާތައް ޖަމާކުރެއްވީ ޝައިޚެވެ. އަދި މުޙައްމަދު އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅާއެކުގައި ދުރަރުއްސަނިއްޔާ އަދި މަޖްމޫޢު ފަތާވާ ޖަމާކުރެއްވުމުގައެވެ.

އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ކާފަފުޅަކީ ނަޖްދުގެ އިލްމުވެރިޔާ އަބްދުއްރަޙްމާން ބިން މުޙައްމަދު އަލްޤާސިމްއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވަރަށް ގިނަގިނަ ފޮތްތައް ޖަމާކުރައްވާ ލިޔުއްވާ ވަރަށް ގިނަ ޝައިޚުން ތަޢުލީމުކުރައްވާ އިލްމުން އެކިގޮތްގޮތަށް ޝަރަޙަކުރައްވާފައިވެއެވެ.

ޝައިޚު އަބްދުލްމުޙްސިން އަލްޤާސިމް އުފަންވެވަޑައިގެންނެވީ ހިޖުރީ ސަނަތުން 1388 ގައި މައްކާގައެވެ.

ޝައިޚުގެ އުސްތާޛުންގެ ތެރޭގައި ޝައިޚު އަބްދުލްޢަޒީޒް ބިން ބާޒު އަދި އަލްޢުޘައިމީން ފަދަ އެތައް ޝައިޚުންނަށް ހިމެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަދި އިސްލާމީ ދަރުސް ޖާމިޢަތުލް އިމާމު މުޙައްމަދު ބިން ސުޢޫދުލް އިސްލާމިއްޔާއިން ޑިގްރީ

ނަންގަވާފައިވެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ހިމެނެނީ ދުނިޔޭގެ މަޝްރޫޢު ތާރީޚްގެ ބެރޭގައެވެ.

އަދި ލިޔުއްވާފައިވާ ފޮތްތަކުގެ ތެރޭގައި މި ރިސާލާ، ޒުބާބު އިލަށް ސަފާރާ އަދިވެސް އެތައްއެތައް ފޮތެއް ހިމެނެއެވެ.

އަދި މަސްޖިދުއްނަބަވީގައި ދީނީ ދަރުސްތައް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ޒިންމާދާރުވެސް ހިންގަވަނީ ޝައިޚުގެ ބެލުމުގެ ދަރުސް ޝައިޚު ޢަބްދުލްމުޙްސިނު ދަރުސްދެއްވަމުންނެވެ. ޝައިޚުގެ ޢިލްމުގައި ބަރަކާތްތަކާ، މުދައްރިސުންގެ ކިބައިން ޝައިޚުނާއި އަދި ޝައިޚުގެ ބައްޕާފުޅާއި އަދި ކާފުޅުގަން އެއްޗެއްޗާ ދެއްވާފައިވެއެވެ. އަދި އެ ޢިލްމުވެރިން ފައިދާ ލިބިގަންނަ ބަރަކަތްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ޝާމިލު ލައްވާށިއެވެ. އާމީން.

الأَمْرُ بِالمَعْرُوْفِ وَالنَّهْيُ عَنِ المُنْكَرِ

أَصْلٌ مِنْ أُصُوْلِ الدِّيْنِ

ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާއި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުން

ދީނުގެ އަސްލުތަކުގެ ތެރެއިން އަސްލެއްކަމުގައިވާ

މުރައްޖިޢުގެ މުޤައްދިމާ.

ފަޟީލަތުއް ޝައިޚް ޢަބްދުލްމުޙްސިން އަލްޢައްބާދު حفظه الله ބަޔާންކުރައްވައެވެ.

الحمد لله رب العالمين. و الصلاة والسلام على نبينا محمد و على آله و أصحابه جمعين.

أما بعد:

ހެޔޮކަންތަކަށް ގޮވާލުމާއި އަދި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުމަކީ ދީނުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން ރުކުނެކެވެ. އަދި މުޖުތަމަޢުތަކާއި ފަރުދުން އިސްލާހުވުން ވަނީ އެކަމުންނެވެ. އަދި އިލްމުވެރިން މިމައުޟޫޢުގައި ކުތުބުތަކާއި އަދި ރިސާލާތަކެއް ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. މިފަހުން ޝިޢާރަކަށްބަލައި އަޚުގަސްދުވެސް ކުރު ރިސާލާއެއް ލިޔުނު، (الأَمْرُ بِالمَعْرُوْفِ وَالنَّهْيُ عَنِ المُنْكَرِ أَصْلٌ مِنْ أُصُوْلِ الدِّيْنِ) "ދީނުގެ އަސްލުތަކުގެ ތެރެއިން އަސްލެއްކަމުގައިވާ ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުން" މިނަން ދިނީމެވެ. އަދި އެޚުވުން ފައިދާކުރެއްވުން އެދި اللهއަށް ދަންނަވަމެވެ. އަދި ހުރިހާ މީސްތަކުންނަށްވެސް ބަރާބަރުމަތީގައި އިޖުތިމާޢީކަން ދެއްވުން އެދި ދުޢާކުރަމެވެ.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وآله وصحبه أجمعين.

ޑރ. ޢަބްދުލްމުޙްސިން ބިން ޙަމައްދު އަލްޢައްބާދު.

މަސްޖިދުއްނަބަވީގެ ޚަޠީބު އަދި އިމާމު.

ފަޞްލު

ހެޔޮކަންތައްތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުމަކީ ދީނުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން ރުކުނެކެވެ. އަދި އެއީ الله سبحانه وتعالى ގެ ރަސޫލުބޭކަލުން އެކަމަކާއިގެން ފޮނުއްވި އެންމެ މުހިންމު މަސައްކަތެވެ. الله سبحانه وتعالى އަށް އީމާންވުމުގެ ކުރިއަށް الله سبحانه وتعالى އާއަށްޓަކައި ހެޔޮކަންތައްތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުމުން ގެންނަވާފައިވެއެވެ. އެއީ އީމާންކަމުގެ ބައެއްކަމުގައި ވީހިނދުވެސްމެއެވެ.

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ.

﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّـهِ﴾ [8]

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންނަކީ މީސްތަކުންނަށްޓަކައި ނެރުވުނު އެންމެ ހެޔޮ އުއްމަތެވެ. (އެއީ) ތިޔަބައިމީހުން ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރަން ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރާމީއެވެ. އަދި اللهއަށް އީމާންވާމީއެވެ."

އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ނަމާދާއި އަދި ޒަކާތުގެ ކުރިން މިކަން ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ.

الله ތަބާރަކަ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ.

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ﴾ [9]

---

[8] سورة آل عمران 110

[9] سورة التوبة 71

މާނައީ: "އަދި މުއުމިނުން އަންހެނުންނާއި އަދި މުއުމިނުން ފިރިހެނުންނަކީ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކުގެ ދައްކޮށްވާ ވާގިވެރިންތަކެކެވެ. އެބައިމީހުން ހެޔޮކަންތަކަށް (اللهއެއްކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި އަދި ކުރަންއަންގަވާފައިވާ ހުރިހާކަމެއްކުރުމަށް) އަމުރުކުރެއެވެ. އަދި ނުބައިކަންކަމުން (شريعةުން ނަހީކޮށްފައިވާ ހުރިހާކަމަކުން) މަނާކުރެއެވެ. އަދި ނަމާދު ޤާއިމުކުރެއެވެ. އަދި ޒަކާތްދެއެވެ."

އަދި މިއާއްމަކީ އެއްވެސް ކަލިމާބަހެއް އެކަން ޤާއިމުކުރާނެ ދިއުމެއްނެތެވެ.
الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

﴿وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [10]

މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ހެޔޮކަމަށް (އިސްލާމްދީނަށް) ދަޢުވަތުދޭ، ހެޔޮކަންތަކަށް (اللهއެއްކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި އަދި ކުރަންއަންގަވާފައިވާ ހުރިހާކަމެއްކުރުމަށް) އަމުރުކުރާ އަދި ނުބައިކަންކަމުން (شريعةުން ނަހީކޮށްފައިވާ ހުރިހާކަމަކުން) މަނާކުރާ ބަޔަކު ވާހުރިކަމެވެ. އަދި ކާމިޔާބު ލިބިގެންވާ މީސްތަކުންނަކީ އެބައިމީހުންނެވެ."

އަދި الله سبحانه وتعالى ވަނީ ހުރިހާ އިންސާނުން ގެއްލުމާއި ހަލާކުގެތެރެއިވާކަމަށް ބާރުކުރައްވައި ހުވާގެ ބަސްފުޅުވަޙީކުރައްވައިފައެވެ. އެއީ އީމާންވެ، ހެޔޮ ޢަމަލުކޮށް، ހެޔޮކަންތަކަށް ގޮވާލައި އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކޮށް އެކަމުގެ މައްޗަށް ކެތްތެރިވި މީސްތަކުން ފިޔަވައެވެ.

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

[10] سورة آل عمران 104

﴿وَالْعَصْرِ ۝١ إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۝٢ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ [11]

މާނައީ: "އަދި ޒަމާން ގަސަމްކުރައްވަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އިންސާނާ ވަނީ ގެއްލުމުގައި ހުރިކަމެއްގައިކަން ކަށަވަރެވެ. އެއީ (اللهއަށް) އީމާންވެ، ޞާލިޙު ޢަމަލުތައް އަދި ޙައްޤަށް ވަޞިއްޔަތްކުރި އަދި ކެތްތެރިވުމަށް ވަޞިއްޔަތްކުރިމީހުން މެނުވީއެވެ."

(وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ) މިބަހުގެ ޙައްޤަށް ވަޞިއްޔަތްކުރުމުގެ މުރާދަކީ އެބަހީ ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކޮށް ނުބައިކަންކަން ނަހީކުރުމެވެ.

ނަޞީޙަތުގެ ވަޒީފާ

މީސްތަކުންނަށް ސާފު ސީދާވެގެންވާ ދިރިއުޅުމުގެ މަގީގައިވާ އެއް މުހިއްމުކަމެއްގައެވެ. ދީނުއިސްލާމުގައި ޝަރީޢަތުންނަށް އެބައިމީހުންގެ މަގާއި ދުރުކުރު ހަމަ މިހެން ސާފުސީދާވެގެންވާ ދިރިއުޅުން އަސްލުކަމުގައެވެ. ދީން الله (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) ހުށަހަޅުއްވައިގެން އަދި އިންޒާރުދީގެން ނަޞީޙަތްދެއްވުން ފަރުޟުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޝަރީޢަތާ އިންސާނުންނަށް ވަސީލަތްތަކާއި މަގުފަހިކުރުމަށް (އިންސާނާ ކައިރި) ދެމިހުރެއެވެ.

އިންސާނުންގެ ތެރެއިން އެބައިމީހުންގެ ޖިންސުން އުފެދިފައިވާ ފުރުޞަތުދެއްވި الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ރަޙުމަތުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭކަމެކެވެ. އެބައިމީހުންނަށް

---

[11] سورة العصر 1-3

ހެޔޮކަންތަކަށް ގޮވާލައި، އަދި ނުބައިކަން ތަކާއި ދުރު އިންޒާރުދީ އަދި ހަލާކުވުމަށް ތަބާވުމުގެ މައްޗަށް އިންޒާރުދެއްވުމެވެ. އެއީ ރަސޫލުން ބޭކަލުންނާއި އެބައިމީހުންނަށް ތަބާވާ މީސްތަކުންނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ.

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنذِرْ قَوْمَكَ﴾ [12]

މާނައީ: ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނޫޙު عليه السلام އެކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެ މީސްތަކުންގެ ކައިރިއަށް (ތިމަންރަސްކަލާނގެ) ފޮނުއްވީމެވެ. (އެކަލޭގެފާނަށް ވަޙީކުރެއްވީމެވެ.) "ކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް އިންޒާރުދެއްވާށެވެ."

އަދިވެސް الله ބަރުޙަ ވަޙްޔަ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

﴿وَاذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ﴾ [13]

މާނައީ: "އަދި ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ. ޢާދުބައިގެ މީހުންގެ އަޚާ (ހޫދު عليه السلام) އަޙްޤާފުގައި، (ޢަރަބި ޖަޒީރާގެ ދެކުނުގައިވާ ވެލީގެ ފަރުބަދަތަކެއްވާ ތަނެއް- ހަމަނުގައި) ބިރުވެރިކަމާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެމީހުންނަށް އިންޒާރު ދިން ހިނދެވެ."

އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަބިއްޔާ ދަރުމަވަންތަ ﷺ އަށް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ۝١ قُمْ فَأَنذِرْ ۝٢﴾ [14]

މާނައީ: "އޭ (ފޮތިގަނޑުން ނިވާވެ) ވަޑައިގެން އިންނެވި ކަލޭގެފާނެވެ. (ދަރުމަވަންތަ سبحانه وتعالى) ކަލޭގެފާނު ތެދުވެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި އިންޒާރުދެއްވާށެވެ."

---

[12] سورة نوح: 1

[13] سورة الأحقاف: 21

[14] سورة المدثر: 2-1

اللهގެ ޙަޟްރަތުގައި ބަލައިގަނެވޭނީ، ހަމައެކަނިވެސް ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ސުންނަތުގެ ތެރެއިން، ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަކީ ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރައްވާ އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރައްވާ ބާކީކަމުގައި ސިފަކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެސަބަބަކަށްޓަކައި الله ﷻ އެއިލާހުގެ ޙަޟްރަތުގައި އެކަލޭގެފާނުގެ ތައުރާތާއި އިންޖީލުގައި ބަސްފުޅު ވަޞްފުކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ﴾ [15]

މާނައީ: "އެކަލޭގެފާނު (މުޙައްމަދު ﷺ) އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރައްވައެވެ. އަދި (މުޙައްމަދު ﷺ) އެބައިމީހުންނަށް ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރައްވައެވެ."

އަހުލުއް ސުންނަތް ޖަމާޢަތުގެ އަސްލުތަކުގެ ތެރެއިން އަސްލެއް

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރުމަކީ އަހުލުއްސުންނަތު ވަލްޖަމާޢަތުގެ އަސްލުތަކުގެ ތެރެއިން އަސްލެކެވެ. އެބައިމީހުންގެ ދީން އެކަމުގެ ޝަރުޢުކުރެއްވިފައިވާ ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެއެވެ. އަދި އެކަމަށް ދުލުން އިޤްރާރުވެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ކުޅަދާނަވީ މިންވަރަކުން އެކަމުގެ މައްޗަށް ޢަމަލުކުރެއެވެ.

ޝައިޚުލް އިސްލާމް (އިބްނު ތައިމިއްޔާ) ﵀ ބަޔާންކުރައްވައެވެ. "އެހެންކަމުން އެބައިމީހުން (އެބަހީ އަހުލުއްސުންނަތު ވަލްޖަމާޢަތު) މި އަސްލުތަކުގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ޙުކުމުކުރާގޮތުން ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރެއެވެ. އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރެއެވެ. އަދި މިގޮތުގައި އުއްމަތުން ނަޞީޙަތްދިނުމުގައި ކުރިއަނދައެވެ. އަދި

[15]سورة الأعراف: 157

ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ މިޙަދީޘްގައިވާ ގޮތައިން އިޖްތިމާޢީދުލުކަމުންނެވެ. (المؤمن للمؤمن كالبنيان) (ބުޚާރީ): "އެއްމުއުމިނަކީ (އަނެއް) މުއުމިނާއަށް(ހުރިހާކަންކަމުގައި ވާގޮތުގައި)ވާ ބިނާއެއް ފަދަ މީހެކެވެ."" (ޝައިޚު ސަޢުދީގެ ބަސްކޮޅު ނިމުނީ.)

ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް رحمه الله ބަޔާންކުރައްވައެވެ.

"އެމީހަކު އިޖްތިމާޢީދުކުރާކަމެއް(ޚަބަރުކުރާކަމެއް) ކުރުމަށް ވާޖިބުކުރާ ކަންކަން ނުކޮށް ދޫކޮށްލާނަމަ، އެކަމުން ދަރިޔުކޮށްދެނީ އެއިޖްތިމާޢީ ޒިންމާދާރީކަމެވެ. އަދި އެކަމުގައި(އެކަމެއްގައި) ނިކަމެތިވެއްޖެނަމަ ދަރިޔުކޮށްދެނީ، (އެބައިމީހުން) އިޖްތިމާޢީކަމާ ކުރުންވެސް ނިކަމެތިވެއްޖެކަމެވެ."

ހަމަކަށަވަރުން ސަޙާބީ ބައިޢަތުން ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް އެކަމުގެ މައްޗަށް ބައިޢަތު ހިއްދެވިއެވެ. ޖަރީރު ބިން ޢަބްދުالله رضي الله عنه ރިވާކުރައްވައެވެ.

((بَايَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ)) (متفق عليه)

މާނައީ:"ނަމާދު ޤާއިމުކުރުމަށާއި ޒަކާތްދިނުމަށާއި އަދި ކޮންމެ މުސްލިމަކަށް ނަޞޭޙަތްދިނުމުގެ މައްޗަށް ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ތިމަންކަލޭގެފާނު ބައިޢަތު ހިއްދެވީމެވެ."

ހެޔޮކަންކަމަށް ގޮވާލުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމަކީ އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް الله ދެއްވާފައިވާ ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުކުރުމުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭކަމެކެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ.

﴿الَّذِينَ إِن مَّكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنكَرِ﴾ [16]

[16] سورة الحج: 41

މާނައީ: "(الله ރަޙުމުކުރައްވާށި)، އިންސާނުންނަށް ބިންމަތީގައި ވިމަންالله އުޅުއްވިހުން ކައްފާރާކުރައްވައިދެއްވަނީ ނަމާދު ޤާއިމުކުރުން އަދި ޞަދަޤާތްދިނުން އަދި ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުން އަދި ނުބައިކަން މަނާކުރުމުންނެވެ."

އަދި އެއީ ޙުޛައިފާގެ ނުބައިކަންކަން ފުރުޞަތު ކަންކަމުގެ ބާވަތުގައި ވިދާޅުވެދެއްވީއެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ.

((فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَجَارِهِ تُكَفِّرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنْ الْمُنْكَرِ)) (متفق عليه)

މާނައީ: "އެމީހާގެ އިސްތިރިއާއި ކުދިންނާއި ފަހުން ކަމެއްގައި އަހުލުވެރިންނާއި މުދަލާއި ދަރިންނާއި އަދި އަވަށްޓެރިންނާއި. އެ(ފާފަތައް) ނަމާދާއި ޞަދަޤާތްދިނުމާއި އަދި ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމުންނާއި އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރުމުން ފުއްސަވައެވެ."

އަދި އެއީ ޞަދަޤާތްތަކުގެ ތެރެއިން ޞަދަޤާތެކެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ.

((وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ وَنَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ)) [17]

މާނައީ: "އަދި ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމަކީ ޞަދަޤާތެކެވެ. އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމަކީ ޞަދަޤާތެކެވެ."

އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ ވަނީ މަގުމަތީގައި އިށީނުމަށް މަނާކޮށް، ނަމަ އެމަގުތަކުގައި އިށީނެއް ނަމަ އެމަގުގެ ޙައްޤު އަދާކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވާފައެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ.

(فَإِذَا أَتَيْتُمْ (*) إِلَى الْمَجَالِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهَا قَالُوا وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ قَالَ غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الْأَذَى وَرَدُّ السَّلَامِ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنْ الْمُنْكَرِ) (رواه البخاري و مسلم)

---

[17] رواه مسلم: 1006

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުން އިށީނުމަށް (މަގުމަތީގައިވާ އިށީނުން ތަނަކަށް) އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް، މަގަކީ އަހަރެމެން ބައްދަލުވާ ތަނެވެ." ޞަޙާބީ ބޭކަލުން ދަންނަވައިފިއެވެ. އަދި މަގުގެ ޙައްޤަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. "ބެލުން ދުރުކުރުމެވެ. އަދި (ގެއްލުންދިނުން) އުނދަގޫ ދިނުމުން ދުރުވުމެވެ. އަދި ސަލާމަށް ޖަވާބުދިނުމެވެ. އަދި ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކޮށް ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރުމެވެ." [18]

ހުރިހާ އުއްމަތްތަކުގައި ވާޖިބެއް

އަދި ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރުމަކީ ހުރިހާ އުއްމަތްތަކަށް ޝަރުޢުކުރައްވާފައިވާ އަޅުކަމެކެވެ. އަހުލުކިތާބީންގެ ތެރެން މަންސޫޚުވުމުގެ ކުރިން އެކަމުގައި ޤާއިމުވެގެންތިބި މީހުންގެ މައްޗަށް، الله ﷻ ޘަނާގެ ބަސްފުޅު ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެއީ ﷻ ވަޙީކުރައްވައެވެ.

﴿مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّـهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾ يُؤْمِنُونَ بِاللَّـهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ﴾ [19]

މާނައީ: "އަހުލުކިތާބީންގެ ތެރެއިން ސީދާވެގެންވާ ބައެއްގެ މީގައިވާ ބަރުތަވިއެވެ. އެބައިމީހުން ސަޖިދަކުރާހާލުގައި (ނަމާދުކުރާ ހާލުގައި)، اللهގެ އާޔަތްތައް ކިޔަވަމުން

---

[18] (※قال ابن حجر رحمه الله في الفتح (كتاب المظالم/ باب أفنية الدور و الجلوس فيها و الجلوس على الصعدات): " قَوْلُهُ : (فَإِذَا أَتَيْتُمْ إِلَى الْمَجَالِسِ) كَذَا لِلْأَكْثَرِ بِالْمُثَنَّاةِ وَبِإِلَى الَّتِي لِلْغَايَةِ ، وَفِي رِوَايَةِ الْكُشْمِيهَنِيِّ " فَإِذَا أَبَيْتُمْ " بِالْمُوَحَّدَةِ وَقَالَ : " أَلَّا " بِالتَّشْدِيدِ وَهَكَذَا وَقَعَ فِي كِتَابِ الِاسْتِئْذَانِ بِالْمُوَحَّدَةِ " (ފަތުޙުގައި އިބްނު ޙަޖަރު ޝަރަޙަގައި ގެންނަވާފައިވާ ގޮތުގައި އެބަސް މަތީގައިވާ ޙަދީޘްގައެވެ. މިއާއެކު ބަސްއެއްގެ ގެންނަވާފައިވާ އެގޮތެވެ. މިގޮތުގެ ދިނަ ޙަދީޘްތަކުގައިވާ، އިބްނު ޙަޖަރު رحمه الله ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ الْكُشْمِيهَنِيِّ ގެ ރިވާޔަތުގައިވާ ގޮތައިންނެވެ."*)

[19] سورة آل عمران: 113- 114

ވަގުތުތަކުގައި (ނަމާދުގައި) ކިޔަވާހަދައެވެ. އެބައިމީހުން ﷲ އަށާއި އަދި އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވެ، އަދި ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކޮށް އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރެއެވެ. އަދި ހެޔޮކަންކަމަށް އެބައިމީހުން އަވަސްވެގަންނައެވެ.“

ލުޤުމާން (عليه السلام) އަކީ ކުރީގެ އުއްމަތްތަކުގެ ތެރެއިން އުއްމަތެއްގެ ބޭކަލެކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށް ނަސީހަތްދެއްވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ.

﴿يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ﴾[20]

މާނައިގެ ތަރުޖަމާއީ: ”އޭމަގޭ ލޯބިވާ ކުޑަދަރިފުޅާއެވެ. ނަމާދުޤާއިމްކުރާށެވެ. އަދި ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކޮށް އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރާށެވެ. އަދި ޖެހޭ މުސީބާތްތަކަށް ދަރިފުޅުކެތްތެރި ވާށެވެ.“

އެހެންކަމުން މިއުއްމަތުގައިވެސް މީހަކަށް ނަމާދުކުރުމަށް އަމުރުކޮށްދީފިނަމަ، ނުވަތަ އަންހެންކަނބަލަކަށް ހިޖާބު އެޅުމަށް ހަނދާންކޮށްދީފިނަމަ، ނުވަތަ [illegible] ޖާހިލަކަށް ސީދާވެގެންވާ މަގަށް ދިއުމަށް އިރުޝާދުދީފިނަމަ، ނުވަތަ ސިހުރުވެރިންގެ ނުބައިކަމުން މީސްތަކުން ސަލާމަތްކޮށްދީފިނަމަ، (އެބަހީ: ހެޔޮކަންކަމަށް ގޮވާލުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރުމުން) ޢަޖާއިބްވާންވީ ކަމެއްނޫނެވެ.

---

[20] سورة لقمان: 17

މިއީ ވަކި މީހަކަށް ޚާއްޞަވެގެންވާ ވާޖިބެއްނޫން

(ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުން މިކަމުގެ) ވާޖިބުކަން ބޮޑުވަނީ އެކިވަރިވަސީ ވަކިބައެއް ނަގާފައި، ވަކި ހާލަތްތަކަށްގެ ބޮޑުވެއެވެ ނުނުވެ. (*) [21] އަދި ކިޔައިދޭއެވެ. މިއީ ތަކުލީފުދެވިގެންވާ ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް އަދާކުރަންޖެހޭ އަމުރެއްކަމެވެ.

ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ.

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ)) [22]

މާނައީ: "ތިޔަ ބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކަށް މުންކަރެއް(ނުބައިކަމެއް) ފެނިއްޖެނަމަ އެމީހެއްގެ އަތުން އެކަމެއް މަނާކުރާށިކަމެވެ. ފަހެ އެކަމަކުން ކުޅަދާނަ ނުވެއްޖެނަމަ އެމީހެއްގެ ދުލުންނެވެ.(ދުލުން މަނާކުރާށެވެ). އަދި އެކަމަކުން ކުޅަދާނަ ނުވިނަމަ އެމީހެއްގެ ހިތުންނެވެ.(ހިތުން ކުށްވެރިކުރާށެވެ). އަދި އެއީ އީމާންކަމުގެ އެންމެ ދެރަމިންވަރެވެ."

---

[21] *މުހިންމު ނުކުތާއެއް: މިދުވަސްވަރު މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ދެނެގަންނަން ޖެހޭކަމެކެވެ. ނުބައިކަމެއް ހިނގާނަމަ ވަކިބައެއްގެ ބޮޑުތަން ޖަމާވެއްޖެ އެއްކިބާވުމުގެ އުސޫލު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގެނެސްދޭފައިވާތީ އާދެއެވެ. ބަޔަކު ނުބައިކަމެއްކުރާތީމުން، އެކަމެއް މަނާކުރަން ބަޔަކު ނުކުމެގެން އެބައިމީހުންނަށް ފަރާއްސޯރަކުރުން މަޤާމުކަންތަކަށް ހެދުމަކީ އަންނަނީ ވަރަށް ގިނަފަހަރުއެވެ.
މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މުސްލިމުންނަކީ މަނާކުރާކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެންމެންގެ ބޮޑުކަމި އެކިފަރާތާ ޖަމާޢަތްތަކަށް ނުވިސްނުމި ކުރުވާ ވަރަށް ވިހާނުދު ދަރުދަރުތަޖައިގެ ޢަމަލެކެވެ. ތިޔާގެންނަން ނުކުރާވާ ތަންގައި އެހެން ބޮޑުކަ ކުރަންފަސް ނުކުރަމުއެވެ. އެކަމުން ދިނާއި ދުރަށްދުފަރާތާ މިންވަރު ނޫނި ހާމަކުރެއްވެއެވެ. އަދި އެކަމުން އަމިއްލަ ނަފްސަށް ގެނދި މަޖާމާ ރައްދުކުރެވެއެވެ. ދުއާއަކީ الله ﷻ މިމަތިވެރި އަޅުކަމުގެ މަތީގައި ޤާއިމުވުމުގެ މަތިވެރި ޝަރަފާއި އަދި މާތްކަން ދުއްވާ މީހުންގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ލެއްވުމެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންކަން އިޞްލާޙުކޮށްދެއްވުމެވެ.

[22] رواه مسلم: 49

އިބުނު ޢަޤީލް رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ. " ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެންވާ މީހުންގެ މައްޗަށް ހަމަކަށަވަރުން ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުން ފަރުޟުވެގެންވާކަމަށް އިޖުމާޢުވެސް ޤާއިމުވެގެންނެވެ."

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމުގެ ފައިދާތައް

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމަކީ އިސްލާމްދީން ރައްކާތެރިކޮށްދޭ ކިއްލާއެވެ. އަދި އުއްމަތުގެ ސަބަބުން އުއްމަތުގެ ކިބައިން ފުރިހަމަކަމާއި ފާފަތަކުގެ ނުބައި ފަސާދައިން ދުރުކޮށްދެއެވެ. އަދި އުއްމަތުގެ ސަބަބުން އިސްލާމްދީނުގެ އަހުލުވެރިން ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމްތަކުންނާއި އަދި ހަލާލުހަރާމުގައި ޖަހި ބިރުގެންދިޔުމުން (މަގުފުރެދިގެން ދިޔުމުން) ސަލާމަތްކޮށްދެއެވެ. އަދި ޢަޛާބާއި ސުޚުތުކަމާއި އަނިޔާ ހަލާކުތަކުން ސަލާމަތްކޮށްދެއެވެ. އަދި ބަލާ ކަންކަމުން ސަލާމަތްކޮށްދެއެވެ. އަދި އެއީ (ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމަކީ) ދީނުގެ އަސާސްތެރިއެއް ގޮތް ވަރުގަދަވެގެންވާ ބިނާއެކެވެ.

އުއްމަތުގެ އިސްލާހުވުން ވެސް އެކަމުގެ މަތީގައި ޤާއިމުވުމުގެ މައްޗަށެވެ. އަދި ނިޢުމަތްތައް ހެޔޮކަންތައްކުރުމާއި އަމާންކަން ޤާއިމުވުމާއި ދުވާ އިޤްތިޞާދާއި އަދި ދުނިޔަވީ ނިޢުމަތްތަކުން ސަލާމަތްވުން އެ އުއްމަތުގެ މަތީގައި ޤާއިމުވެގެންނެވެ. ބަރަކާތްތަކުގެ މައްޗަށް އިސްލާހުވެރިކަމާއި އަދި ދަރަޖަތައް އުފުލުން ގުޅިފައިވެސް އެކަމާއެވެ. އިބުނު މަސްޢޫދު رضي الله عنه އަށް ދެންނެވުނެވެ. "ދިރިހުރި މައްޔިތަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟" ޖަވާބުދެއްވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. "އެއީ ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުނުކުރާ މީހާއެވެ.(ނުބައިކަންކަން މަނާނުކުރާ މީހާއެވެ.)"

އަދި އެއީ އީމާންކަން ފުރިހަމަކަމާއި އަދި (އެމީހުންގެ) އިސްލާމްކަމުގެ ފުރިހަމަކަން އަންގައިދޭ ދަލީލުތަކެވެ. އަދި އުއްމަތުގެ މައްޗަށްވާ ލާޒިމުވާ އަދި ހުރިހާކަމުގެ މާނަތަކުގެ ބުރައިން އެއްމާނައެވެ. (އެބަހީ: އެކަން ބައްޓަންކުރެވުނު އެއްކަމަކީ އެއީއެވެ) އަދި އެއީ އަލްއުއްމަތުންގެ މައްޗަށް ﷲގެ ރަޙްމަތް ހާސިލުވާ ސަބަބުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ ކަމެކެވެ. އަދި އެއީ މުޖުތަމަޢުގެ އެކުވެރިކަމާއި އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ރައްކާތެރިވުމާއި ގުޅިގެން ދެމިހުރުމެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ މެދުގައި ހެޔޮކަން ދެމިގެންދާނެއެވެ. އަދި (މުސްލިމުންގެ) ފިތުނަތަކާއި ބިދުޢަތްތަކުން އެކަމުގެ މައްސަލަ. އަދި އެކަމަށް(ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރުމަށް) ގޮވާލާ މުސްލިމުންނަށް ލިބިދޭ މައްސަލައެވެ.

އޭ ޢަބުދުﷲ މުސްލިމު އަޚުންނާއި އުޚުތުންނޭވެ. ފަހެ އެބަހީފަދަ އަޅުކަން އަދާކުރުމުގެ މައްސަލަ އަދި އެހެންމީހުންނަށް އެކަމުގެ މައްސަލަ ދަޢުވަތު ދިނުމަށް ފަރުވާކުޑަނުކުރައްވާށެވެ. އަދި އެކަމުގެ މައްސަލަ ކުރިޔަށްގެންދިޔުމާއި އަދި ޢަމަލުކުރުމާއި މީހުންގެ މައްސަލަ ހިތްވަރުދީ (ހިތްވަރުދީ) ވާށެވެ. އާދެ އެކަމުގެ ހިތްވަރުދީ ހެޔޮއަޑުން ރުހުމުގެ ގޮތުގައި އާދެ ކުރިއެރުމަށް ތަޤުރީރުވާނެއެވެ. އަދި އަޚުލާޤީ ފިޔަވަޅުތަކުގެ ވާނެއެވެ. އަދި ރައްކާތެރިކަމާއި މުސްލިމުކަމުގެ މައްސަލަ (ހިތްވަރު ދީގެން) މައްސަލަ ޙަޤީޤީކަމެވެ. އަދި ކުރިމަތިވާ މުސްލިމުން މައްސަލަ ހިތްވަރު ދިނުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ނަސޭހަތްދެމެވެ.

ފަހެ ނަބީ عليه السلام އެކަށީގެންވާ ގޮތުގެ މުސްލިމުންގެ މައްސަލަ ދަޢުވަތު ދެއްވުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަދަން ތެދުވެ ކޮށްލުމަށް ޖިހާދުކުރައްވައި ހުރިހާ ދަޢުވަތެއް ދެއްވިއެވެ. އެބައިމީހުންނަށް ސިއްރާއި ފާޅުގައި ރަސޫލާ ދަޢުވަތު ދެއްވިއެވެ. އިމާމު ނަވަވީ رحمه الله ބަޔާންކުރައްވައެވެ. "މިކަމަށް ކަމެއް ނުކުރާ ސަބަބުން (އެކިފަރާތްތަކުގެ ސަބަބުން)، ތަކުލީފުލިބިގެންވާ މިކަމާ

މައްޗަށް ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުން އެކަން ކެނޑިގެން ނުދެއެވެ."

ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާއި ނުބައިކަންކަން ނަހީކުރުން ދޫކޮށްލުމުން ލިބޭގެއްލުން

އެކަން ދޫކޮށްލުމުން މުސްލިމުންގެ ދުޢާ އިޖާބަނުކުރެއްވި ހައްދުކުރެވެއެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ.

((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عَنْ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُونَهُ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ)) [23]

މާނައީ: "އެފަރާތެއްގެ އަތްޕުޅުގެ ދަށުގައި މިކަލޭގެފާނުގެ ފުރާނަފުޅު ވާ ފަރާތްގަންދެއްވި ހުވާކުރައްވަމެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރާހުށިކަމެވެ. އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރާހުށިކަމެވެ. ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ﷲގެ ފަރާތުން ޢަޛާބެއް އައުން ގާތްވެދާނެހުއްޓެވެ. އަދި އެހަންދަހު ތިޔަބައިމީހުން އެއިލާހަށް ދުޢާކޮށްފިނަމަ އިޖާބަ ނުކުރައްވާ ހުއްޓެވެ."

އަދި ހެޔޮކަންކަމަށް ގޮވާލުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމުގައި އިހްމާލު ކުރުމަކީ އުއްމަތަށް ހަލާކުވުމުގެ ތެރެއިން ސަބަބެކެވެ. ﷲ ޢައްޒަ ވަޖައްލަ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

---

[23] رواه الترمذي (2169) و ابن ماجه (4004)

﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ۚ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَن مُّنكَرٍ فَعَلُوهُ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ [24]

މާނައީ:"ދާވޫދު (عليه السلام) އަދި ޢީސާ ބިން މަރްޔަމް (عليه السلام) ދުލުގެ މަތިން ބަނީ އިސްރާއީލުންގެ (ކާފަރުވި) މީހުންގެ ޢުރުއިން ލާޢިނުވެގަތް މިސްތަޤުބަލްގެ މައްޗަށް ލަޢުނަތް ލެއްވުނެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން (ﷲ އާއި ރަސޫލުންނަށް) އުރުދުން ކަމަށް ޢަބަޔާވެ. އަދި އެކަމުގައި އެބައިމީހުން ހައްދުފަހަނައަޅާފައިވާ ބައެއްކަމުގައިވެއެވެ. (78). އެބައިމީހުން އަރައިގަތް އުނދުރުގެ މައްޗަށް (އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް) މަނާކުރާ ބައެއްކަމުގައި އެބައިމީހުން ނުވެއެވެ. އެބައިމީހުން ކޮށްއުޅުނު ކަންތައްތަކީ ނުބައިކަމުގެ ބޮޑުކަމެއްވެ."

އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

((إِنَّ أَوَّلَ مَا دَخَلَ النَّقْصُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَ الرَّجُلُ يَلْقَى الرَّجُلَ فَيَقُولُ يَا هَذَا اتَّقِ اللهَ وَدَعْ مَا تَصْنَعُ فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَكَ ثُمَّ يَلْقَاهُ مِنْ الْغَدِ فَلَا يَمْنَعُهُ ذَلِكَ أَنْ يَكُونَ أَكِيلَهُ وَشَرِيبَهُ وَقَعِيدَهُ فَلَمَّا فَعَلُوا ذَلِكَ ضَرَبَ اللهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ)) [25]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން އެންމެ ފުރަތަމަ ބަނީ އިސްރާއީލު (ކާފިރުގެ) މީހުންނަށް އައި (ދީނީގޮތުން) އުނިކަމީ އެބައިމީހުން މީހަކާ ބައްދަލުވުމުގެ ނަމަ

---

[24] سورة المائدة: 78- 79

[25] رواه أبو داود 4336 (رواه أحمد) (މުސްނަދުގާ އިމާމު އަޙްމަދު ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ ބާރާކުރައްވާފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް މުސްނަދުން އެހާތަކު އަލްގަނޑޭކަން ފުރުސަތުގައި ނުވެއެވެ. والله أعلم)

ބުނެއެވެ. އޭ ދިރިޔަ ދީނާއެވެ. اللهއަށް ތަޤުވާވެރިވާނެވެ. އަދި ޖިހާދާ ކަންތައް ދޫކޮށްލާނެވެ. ޔަރަ ހަމަކަށަވަރުން މިއީ ކަލޭމެން ކުރުން ހުއްޓަވެގެންނާ ކަމެއްނޫނެވެ. އެހެންނަމަ އޭނާ ތަރުން އަށްއާގާވެސް އުދީނާ ބައްދަލުވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ (ކުރީން ވާނުކުރިފަދައިން އުމުރުވެރިކަމުގެ) އެންމެހައިކަމުގެ މަތިންތަކުގައި ވަރަށްބޮޑުކުރެއްވެއެވެ. އޭ ކަލޭ ކައިރި ބާރު މަޖިލީސްކަށް އުޅުއްވެމުން ބަލާއެވެ. ދުވަސް އުޅެއިރުވެސް އެފަދައިން ކަންތައް ކުރުވުން، الله (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) އުޅެއިރުވެސްގެ ހިތުތައް އަނެއްބައިމީހުންގެ ހިތުތަކާއި އެކު ގަޅުއިފައިވާނު، ހިތަށް ހަރުބައިމީހުންގެ ލާނެތްވެއެވެ.“

އަލްޙަސަން (އަލްބަޞްރީ) رَحِمَهُ اللهُ ވިދާޅުވިއެވެ. ”މުއުމިނުން ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރާނެވެ. އަދި ނުބައިކަންކަން ނަހީކުރާނެވެ. އަދި މުނާފިޤުންނަމަ މިހިރަބައިމީހުން ނުބައިކަމަކަށްއަމުރުކުރައި (މީސްތަކުންގެ ވައްކަންނާ ނަމޫސާކަމެއްކަމުގައި) ވާނެވެ.“

ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރާ މުއުމިނުންނާއި އަދި ނުބައިކަންކަން ނަހީކުރާ މުނާފިޤުންގެ އަޚްލާޤާއި ސިފަ.

ދީނާއިގެން ތެދުވެ، އެއަށް ދައުވަތު ދޭ މީހާއަށް ބައްދަލުވެގެންވާނީ ޝުކުރާއި ތުހުމަތެވެ. އަދި އިބްތިލާތަކާ ކުރިމަތިލާން ޖެހޭނެއެވެ. އަންބިޔާއުންނަށް ބޭކަލުން اللهގެ ދީނަށް ނަސޭހަތްތެރިވިއެވެ. އެބައިމީހުންނާއި ގުޅޭ ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

((الْأَنْصَارُ لَا يُحِبُّهُمْ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يُبْغِضُهُمْ إِلَّا مُنَافِقٌ فَمَنْ أَحَبَّهُمْ أَحَبَّهُ اللهُ وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللهُ)) [26]

[26] رواه البخاري(3572) و مسلم (75)

މާނައީ: "އަންނާމޫސްބޮޑުބާކަލުން ދެކެ މުއުމިނުން ގެނުވީ ހޯދިނުވާހައްޖެވެ. އަދި އެބައިމީހުންދެކެ މުސާފިރުން ގެނުވީ ރުޙިސާބާ ހުއްޓެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ދެކެ ހޯދިވެއްޖެމިހެން ދެކެ الله (ސުބްޙާނަހޫ) ވަޙީއާ ހޯދިވެހިވެވޭގެންވެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ދެކެ ރުޙިއަރައިދި މިހެން ދެކެ، الله (ﷻ) ކާފަވޭގެންވެއެވެ."

ވަރަޤާ ބިން ނައުފަލް -(ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ (އަނބިކަނބަލުންގެ ބައްޕަ ފަރާތުގެ) ބޮޑުބޭބޭގެ ދަރިކަލުން ((*)) [27] ، އެކަލޭގެފާނު ޖާހިލިއްޔާ ޒަމާނުގައި ދީނުގެތެރޭގައި އުޅުއްވި ބާކަލެކެވެ. އަދި (ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ) ރިސާލަތު ދެކެވުނެއިގެނެވެ. އަދި ދިނަނަ ނަސްރުދެއްވުމަށް ވައުދުވެވަޑައިގެންނެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް އެކަލޭގެފާނު ދަންނަވައިފެވެ.

((يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا (أي: شابا)…. حِينَ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ …..وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا)) [28]

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެ މީހުން ކަލޭގެފާނު (މައްކާއިން) ނެރެފާނެހިނދު މިދަންނަވައި ޒުވާނެއްކަމުގައިވާނެ ނަމައެވެ... ކަލޭގެފާނުގެ ނަސްރުވާ އެދުވަސް މިދަންނަ އާ ބައްދަލުވެއްޖެނަމަ ކަލޭގެފާނަށް ގަދަފަދަވެގެންވާ ނަސްރެއްދެކެން ނަސްރުދޭނީމެވެ."

އަދި އިސްލާމްދީނުގެ މަތިގައި އުޅުއްވުން އެދިނަވަތް އެކަލޭގެފާނަށްނަސްރުދީ އެކަލޭގެފާނުގެ (ރިސާލަތު) ޤަބޫލުކުރި އެކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް ހޯދިކުރުން،

* [27] ވަރަޤާގެ ވާހަކަތައް ރިވާވެފައިވަނީ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ބޮޑުބޭބޭގެ ދަރިކަލުން ކަމަށެވެ. ވަރަޤާ ބިން ނައުފަލްގެ ނަސަބު ނަބިއްޔާ ﷺ އާއި ގުޅިފައި ހުރެއެވެ. ވަރަޤާ ބިން ނައުފަލް ބިން އަސަދު ބިން ޢަބްދުލްޢުއްޒާ ބިން ޤުސައްޔެވެ. އަދި ވަރަޤާއަކީ ޚަދީޖާ ބިންތި ޚުވައިލިދު ގެ ބޮޑުބޭބޭގެ ދަރިކަލުންނެވެ. (ދެބޭނގެ ދަރިކަލުންކަމުގައެވެ). ޤުސައްޔަށް ދިޔައިމަ ސްއްއީގެ ނަސަބު ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ އަނބިކަނބަލުންގެ ބޮޑުބޭބޭގެ ދަރިކަލުން ކަމަށް ބުނެވެއެވެ. ފަހެއްގައި ތާރީޚުގައި "އަނބިކަނބަލުން" މިލަފުޒު ބޭނުންކޮށްފައިވަނީ ވާހަކައެވެ. ރަނގަޅުގޮތަކީ ވަރަޤާއަކީ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ބޮޑުބޭބޭގެ ދަރިކަލެއްނޫންކަމެވެ. والله أعلم

[28] رواه البخاري (6581)

ޤާހިރުއްޝަރުޢުގެ ޒަމާނުގައި އުޅުއްވި ބާކަޑަކަންވުރެ ހައުލާކަން ބޮޑުވެގެންވެއެވެ.
(އެއްޗެހި) އަދި އެކަހެރިވުން (ފަރާތް ބިން ނަގުފަތް)، ނަބިއްޔާ ﷺ ގާ ބަލާއަރުވާ
ވަޑައިގެން އެކަހެރިވެނަން ނަޞޭޙަތް ދެއްވުމަން އުއްމީދުކުރައްވާފައެވެ.”

މުޙްތަސިބު އެއްބަޔަކު އަސްލުބަޔަކަށް އާމްދަނީވާ ބަޔެއް.

މުސްލިމުންގެ މުޙްތަސިބު އެއްބަޔަކު އަސްލުބަޔަކަށް އާއިލީބަޔާ ގުޅިގެންފިޔަވާ އެކަމިހަނދެކެވެ. އަދި މިހަކު (މުޙްތަސިބާ) ވަކިވެގެން އެކަނި އުޅޭނަމަ، ހަވާ ނަފުސާއި އަދި ޝައިޠާނާގެ ސަބަބުން (އިމާންކަން) ބަލިކަނިވާނެއެވެ. އުޅުއްވަމުންދިޔަކުގެ (އަޅުވަންމަކުގެ) ޖަމާޢަތުގެ ތެރެއިން އިޖްތިމާޢީކަމާއިއެކު ނަޞީޙަތާއި އަދި ގޯސްކަން އެހެންމީހުންނަށް ފާޅުކުރަމުން ހިފެހެއްޓެވެ.

ޢުމަރުބްނު އަލްޚައްޠާބު ﵀ ވިދާޅުވިއެވެ. “އަބޫ ބަކުރު އައްޞިއްދީޤު ﵁ އެހެން ބަޔަކުންގެ މައްޗަށް ހުށަހެޅި ބަޔަކުއްޓަކުގައިވީ ކުރިއަރުވަން އަދި ނަގާދަރުވަން ދޫނުވެ. ނަމަވެސް އެކަހެރިވުންގެ ހިތްޕުޅުގައިވާ އެއްބާރުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެކަހެރިވުންގެ ހިތްޕުޅުގައި اللهއަށް ތަޤްވާވުމާއި އަދި ފަހުފުދިކުރުންނަން (މުސްތަޤުރުންނަން) ނަޞީޙަތްދިނުން ވެއެވެ."

އެއްޗިހިތަކުން ހިފެހެއްޓުމަށްވާކަހަލަ އެބައިމީހުން ޝަރީޢަތުގައި ދުޅަހެޅިކަމަށް، އެބައިމީހުން ދުނިޔޭގެ ވާހަކައިގައި އަދި ނަޞީޙަތުގެ ތެދުވެރިކަން ހިފަހައްޓާ ކަމުގައެވެ. އަދި ނަޞީޙަތްދޭ މިހާރު ދެއްކެން އިތުރު ނަޞީޙަތް ބަލައިގަތުން، އެކަމުގެ ދެއްކެން އުފާކަން އެހާރު ކޮން އެނަޞީޙަތްތަކުން ރަނގަޅުކުރުމެވެ. ވިސްނުމަށް ފަހުގައި ފުރިހަމަކުރުން، އަދި ޢިބާދަތް (ކަންތައް) ވިސްނުމަށް ރަޙްމަތްލެވޭނެ އެކު މިހާރު ވިސްނުމަށް ރަނގަޅުވާ

ޤާބިލު މީހުނެވެ. އޭނާގެ ނަޞޭހަތް ބަލައިގަންނާނެވެ. އަދި އޭގެ ހެޔޮބަދަލު އޭނާއަށް
އެންމެކުޑަމިނުން ހެޔޮދުޢާކުރެއްވުމުން ނަމަވެސް ލިބޭނެވެ.

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމަށް ބާރުއެޅުއްވިފައިވާ ގޮތުން:

ކޮންމެމީހަކުވެސް އުމީހުއްގެ ބަރާބަރުގައި ކުރަތިބާއި ގެސްބަކަން (އުމީހުއްގެ)
ނަފުސް ހުރަހެޅުއްވެވެ. އަދި اللهގެ ބަރަކާތަށް ދިއުމަކަށް އަދި އުޅިޔާރު ކުޅުސްސަރާފާ
މަރުވުމަށް ބޭނުންވާ މީހަކަށް، އޭނާއަށް އޭނާގެ ކަމެއްފުދުމަށްވާ ތަނަވަސްކަމާއި އޭނާގެ
ކަންތައްތައް އިސްލާހުކުރުމަށް މީހުންގެ ކިބައިން ހެޔޮއަސަރުކުރުމަށެވެ. (އެބައީ އޭނާގެ
ކަންތައް ގިނަމީހުންގެ ތަނަވަސްކަމާއިދުނިޔޭގައި އޭނާ އޭދެނިވެ.)

ފަހު ޤާފަތައް އެ ހުތުގެ މަސައްކަތް ގިނަވެ، އޭގެ މަސައްކަތް (ހިތް) އަދަބު،
އެކަން ގިނަގިނައިން ފުދުން އަދަބުއްދިނަމަ، އޭގެ ހައިބަތު(ބިރުވެރިކަން) ހިތުން
ގެއްލިގެންދާނެއެވެ. އަދި ހިތުން އޭގެ ނުރުހުން ކުޑަވެ އަދި ބަރުތަކަށް ދުވަހުން ދުވަހަށް
ބައްޓަން މަސައްކަތް ހިތްހަމައި އިޚްލާޞްތެރިކަމާ ފުރިހަމަވާގޮތަށް ދެމިހުރިކަން
ބަލާގެން ހިނގައިދާނެއެވެ.

ޝާރިޢުމީން ފާފަކުރާމީހުންނަކީ ގެއްލުންދީއެވެ.

ފާފަކުރާ މީހަކު ފެނި އެހާމެދުގައި ހަނުހުރެއްސުމެވެ ފަހު އޭނާ ފާފަކުރި
މީހަކަށް ގެއްލުންދީފިއެވެ. އެއީ ފާފަކުރާމީހާގެ ފާފައަކަށް އިޤްރާރުވާފިއެވެ.
އަދި ފާފަކުރާމީހަކަށް (އެކަމުގެ) ސަބަބުން އޭނާގެ ހިތުގައި އެކަން ޤަބޫލުކުރެވިގެން
ދިޔައިއެވެ. އަދި އޭނާގެ ފާފަ ކުޑަކަމަކަށް ވެގެންދިޔައީއެވެ. ފާފައަކީ
ހަނުހުރުއްވާލި ހިތުގެ އެކަން ޤަބޫލުކުރުވެއެވެ. ނުބައި ކަމަކީ

ހަނދުމާންވެއްޖެނަމަ، އެކަމުގެ މައްޗަށް އެއީ ޝަރީޢަތުގެއުޞޫލުތަކުން ހިލާފް ޢިލްމުވެރިކަން އެކަން މަޢުލޫމް ފުރިހަމަވޭ. އެބައިމީހުންނަށް އެގޭއްޔުން ބުނެވިދާނެއެވެ ފައްޓައިދިން ފަރާތަށް (އެތަށްބައްޔަށްވުރެން ފަރާތަށް) އެ ނުބައިކަމަށް ހަނދުމާންވެއްޖެ (އެކަން މަނާކުރި) މިހާރެވެ.

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމަށް ފައިދާނުވާކަމަށް (ޖަޒާތުކުރުމަށް) ވަރުގަދަ.

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުން މިއަދުގެ މައްޗަށް މުސްލިމުން ތެދުވެ އެކަމުގެ މަތީގައި ޤާއިމުވުމަކީ ވާޖިބުވެގެންވާކަމެކެވެ. އެއީ އެކަމަށް މިހާރު އިލާހީ ނުދިނުމަކުގައި ވިރުސްވެއްޖެ. ސަބަބަކީ އެކަން އަލްލާހުއަށް ކުރިޔާ އަދުއަވެގެނެވެ. އަދި އެއީ ފާފައިގެ އަހުލުވެރިންނަށް އަލްލާހުގެ ކުރިމަތީގައި އުޒުރު އުފުރިތަކެއް ދޭށެވެ. އެހެން ހަމަކަށަވަރުން ގިނަގިނައިން ތަކުރާރުކުރެއް ފާފަކުރާ މީހުންނަށް ނަސޭހަތްދިނުމުން އެމީހުންގެ ހިތްތަށް އަލްލާހު ﷻ ހުރެއްވައިދެއްވާފާހުއްޓެވެ.

ރަސޫލު ބަކަރުން އެބަކަރުން ދަޢުވަތު ދެއްވި ޤައުމުތަކުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް މިހާރު އިޖާބަ ނުދެއްވުމުގައި އެބަކަރުން އެމީރުބަރި އަދުވާއި ދޮގާވު ނަހަމަދަވެއެވެ. (ހުއްޖަތްނަގައްވައެވެ.) އިމާމު ނަވަވީ ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ. "މުކަލްލަފުގެ މައްޗަށް ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުން އެކަމުން ފައިދާކުރާކަން ނުވަތަ ނުނުކަން އެނގުމުގައިވާ ނުވަތަ އަންނުގޮތެއްގައި ޙާލަތު ބަލާން އެއްވެސް އަތޮޅުއް ނުކުރާކަން އެނގުމަކުން (އެއަޑުކަން އަމުރުކުރުމުގެ ވާޖިބުކަން) ކަނޑާ ނުލެއެވެ. ނަމަވެސް ހާލަތު މައްޗަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނަހީކުރުން

ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ހަނދާންކޮށްދިނުމުން މުއުމިނުންނަށް ފައިދާކުރާނެއެވެ.”

ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދިނުބައިކަންކަން މަނާކުރުން އެކަމުން ފައިދާކުރާކަން ނުކެނޑޭއެވެ. ނަމަވެސް އެކަން އަދާކުރުން (އަޅުގަނޑުމެންގެ) ވައްކަތަށްވެއެވެ. އަދި ހިތާމަޔަކީ އެކަމުގެ ﷲގެ ބަޝާރަތްދެއްވުންނެވެ. އަދި އެކަން ފުރިހަމަޔަށްވުމާއި އަދި އިންޞާފުވުމެވެ. އަދި ޔައުޖޫޖު ދާއިމުވުން އެކަމުންވެއެވެ. އަދި އެ(އަޅުކަމުގެ) ޝަރީޢަތު އުފެދުންވެސް (ހަމަވުންވެސް މަތިވެރިކަމުންވެސް) ވެއެވެ.

ނުބައިކަންކަން އެއްކޮށް ފުހެލުން ވާޖިބުވެއްޖޭން

ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމުގެ ހަމައެކަނި މަޤްޞަދަކީ (މަޤްޞަދުތަކަކީ) ނުބައިކަން ހަމައެކަނި ފުހެލައިލުމެއްނޫނެވެ. ނަމަވެސް އޭގެ މަޤްޞަދުތަކުގެ ތެރޭގައި ﷲ ﷻ ރުއްސަވާ މިއަދުކަން މަތީގައި ދާއިމުވުން ހިފެހެއްޓުމެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން އެހެން އަދުކަންތަކުގައިވެސް ޝަރުޢުވެގެންވާ، ﷲއަށް އިޚްލާސްތެރިވުން މިއަދުކަމުގައިވެސް ހިފެހެއްޓެވެ.

އަދި އެޝިއްޔާތު ހާއިމުކުރުމުގެ ސަބަބުން ނުބައިކަން އެއްކޮށް ފުހެއިގެން ހިނގައްޖެނަމަ އެއީ އެކަމަށް އަމުރުކުރީމުންނާއި އަދި އަމުރުކުރެވުނު މީހުންގެ މައްޗަށް ﷲގެ ރަޙްމަތާ ފަޟްލުލިބިގަތުމެވެ. އަދި މީސްތަކުންގެ ހިތްތަކުގައި ﷲގެ އަމުރުތައް މަތިވެރި އެކަށޭގޮތެވެ. އެއިރުން ބަރަކާތް ފޭބި ގަސްތަށް ރަނގަޅަށް ނުބައިކަމުން ދުރުވުމާއި ހެޔޮކަންކަން ކުރުމަށް ފަސޭހަވެދާނެއެވެ.

ﷲ ﷻ ވަކިކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ ۚ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴾ [29]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު (މުހައްމަދު ﷺ)، ކަލޭގެފާނު ލޯބިފުޅުވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުންނަށް ހިދާޔަތް ނުދެއްކެވޭނެއެވެ. ނަމަވެސް الله (سبحانه وتعالى) އެއިލާހު ބޭނުންފުޅުވޮޑިގަންނަވާ އަޅަކަށް ހިދާޔަތް ދެއްކަވައެވެ. އަދި ހިދާޔަތްލިބިގެންވާމީހުން އެންމެ މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގަންނަވަނީ އެއިލާހެވެ."

އަދި އެނުބައިކަމެއް ފިޔަވައިންފަތުރާކަން އެމީހަކަށްގެންވާ ގޮތުގެ ވާޖިބަކީ (ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުން) ކުރިޔެގެން ނުދެއެވެ. ނަމަވެސް މުސްލިމުން ހިކުމަތާއި އަދި ހެޔޮވެގެންނާ ނަސޭހަތާއިއެކު اللهއާއި ކުއްލިއްޔަތުން ދަޢުވަތުކައި އެއަމުރަކީ އަދާކުރުން މަތީ ގެއިމުވެން ދުވާލެއްދުވަސްނެއެވެ.

މިއަމަލަކީ އަދާކުރާ އަމުރުވެރިންނާ ކޮންބައެއް؟

މިއަމަލަކީ ވާޖިބުވެވަޑައިގަންފަވައިވަނީ ރަސޫލުބޭކަލުންނާއި އަދި އަސްހާބުކިރާމުން ސަހާބީންނާއި، އަދި ތާބިޢީ ބޭކަލުންނާއި އަދި ތާބިޢީ ބޭކަލުންނާއި އަދި ސާލިހުންނާއި އަދި އުލަމާއުންގެ މަންހަޖުގެ މަތިގައިވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބަކީ އުލަމާއުންނަކީ ކީރިތިވާ ކަންކަމުގެ މައްސަލަ އެބޭކަލުން ކުރިޔަށްގެންދިޔައިރުއެވެ. އެއީ اللهގެ ދީނުގައި ފުލުހެއް އަދި ދީނުގައި ހިދާޔަތް އެވުންފަރުމާދީގެއިރުމަށްވާ ދަނެގެއެވެ.

[29] سورة القصص: 56

الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

﴿ قُلْ هَـٰذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّـهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي ... ﴾ [30]

ތަފްސީރީ ޖާނަދި: "އަދި ކަލޭގެފާނު(މުޙައްމަދު ﷺ) ވިދާޅުވާށެވެ. މިވަންކަލޭގެފާނު اللهގެ ދީނަށް ގޮވައިލައްވާ މަގަކީ މިއެވެ. (އެމަގަކީ ތައުޙީދު ދައުވަތި) ސާފުވެގެންވާ ޔަޤީންކަމާ އެއްގޮތަށް ޝަރުޢީ ދަލީލުތަކާއި ޢިލްމާއި ޙުއްޖަތްތަކާއި އެކުގައެވެ. (އެއީ ތަބާވުމުގެ މަގުގައި) މިވަންކަލޭގެފާނާއި އަދި މިވަންކަލޭގެފާނަށް ތަބާވީ މީހުންގެ މަގެވެ."

ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރާ މީހުންނާއި އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރާމީހުންނަށް ތަޢުލީމުދީފައިވާ ދީނީ ޢިލްމު ޝަރުޠެއް ހެއްޔެވެ؟

ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރާ މީހުންނާއި އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރާ މީހުން ޢާލިމުވުމާއި އަދި ޝަރުޢީ ޙުކުމްތަކުން އެމީހުންގެ ނަފްސު ދުރުކުރުމެވެ. އަދި މިޞިފަތަކުން އެބައިމީހުން އެކަށޭގެ ގޮތުގައި ހުރެ، ޢިލްމީ ފަންނުތަކުގައި ފޯރާ ޢިލްމީ ފަރާތް ހާސިލްކޮށްދީފައެވެ. އަދި މިކަމަކީ އެމީހުންގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ފުރިހަމަ ކުރުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުންވެސް އެމީހަކަށް ދަތިތަކާއި ހުރަސްތައް ދިމާވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ އެކަންކުރާ މީހާ އެމީހުންނާއި އަދި އެމީހުން އެކީ ކަންތައްތަކުންނާއި އަދި ހުށަހެޅުމާ (އިޢުތިރާޟުކުރާ ކަމުން) ދިމާވާނެއެވެ.

[30] سورة يوسف: 108

މިކަމުގެ ސަބަބުން ލުޤުމާނު (ޢަލައިހިއްސަލާމް) އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށް އެއަރުވާކަން އަދާކުރައްވާނަމަ ކަންތައްތަކެއް ވަސިއްޔަތްކުރައްވައިފައެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.

﴿يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ﴾[31]

މާނައީ: "އޭ ދަރިފުޅާ ނަމާދު ޤާއިމުކުރާށެވެ. ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރާށް އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރާށެވެ. އަދި (އެކަމުގައި) ތިބާއަށް މުސީބާތްތަކަށް ކެތްތެރިވާށެވެ."

އަދި އެއީ އެއިލާހުގެ އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށްވާ الله سبحانه وتعالى ގެ ޙައްޤުތަކެވެ. އިބްނު ކަޘީރު رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ. "ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރާ އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރާ މީހާގެ މައްޗަށް ކަންތައްތަކާއި ދިމާވުމަކީ ގާތްމެދުވެރިވާކަމެއް ކަމުގައިވާތީ، ކެތްތެރިވުމަށް ވަސިއްޔަތްކުރެއްވިއެވެ. އަދި (ހަމަކަށަވަރުން އެއީ ހިތްވަރުގެ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން) ކަމުގައިވާކަމެވެ."

ދެން އެހެން ކަމަކީ ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރުމަކީ ރަސޫލުންގެ (ޢަލައިހިމުއްސަލާމް) ސުންނަތާއި ތަރީޤަ ކަމުގައިވާތީއެވެ. އަދި ހަމައެއާއެކު ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ވާޖިބެއްކަމުން، އެމީހުންގެ ފަހަތުން އަދި ނުބައިކަންކަމުން ރައްކާތެރިވުމަށް، އަދި އެމީހުންގެ ނަސޭހަތް ހެޔޮވުމަށެވެ. ދެން އޭރުން اللهގެ ރަސޫލުންނަށް ތަބާވުމެވެ.

އަދި اللهގެ ވަޙުދާނިއްޔަތަށް (ދިވެހިސްލާމީކަމުގައިވާ) ހެޔޮ ...

---

[31] سورة لقمان: 17

އަދި ތިބާގެ ދެރަވެ ހެދުމުން(ނުބައިކަމަށް ދެރަވެހެދުމުން) އެއްވެސް ދެރަވެހަދާމީހަކަށް ނުވަތަ މިހުންނަވައްކާ ތަރަގަތަކަކުން ތިބާއަށް ގެއްލުމެއް ނުދެވޭނެއެވެ. ނަމަވެސް اللهއަށް ޝުކުރުކުރާށެވެ. ސަބަބަކީ ތިބާއަކީ ހިދާޔަތް އަދާކުރާމީހެކެވެ. އަދި ދުނިޔެއަކީ އެތައްބަޔަކު ފަނާވެ އަރަހުވެފައިވާ ފުންކަނޑެކެވެ. ފަހެ(އެކަނިވެގެ ދުއްވާ) ތިބާގެ ބައްތެލިއަކީ اللهގެ ތަޤްވާކަމުގައި ހަދާށެވެ.

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުން ދޫކޮށްލާ މީހުންގެ ހާލު

އިސްލާމްދީން އެދީނުގެ އެއްބައި އަސާސްބައިތަކަކީ ވަރުގަދަ ދޮރޮށްތަކެވެ. ދީނުގެ ހުރިހާ ކަމަކަށް އިސްލާމްވަނީ ފާޅުބަލައެވެ. އަދި އެއިން އެއްވެސް ފާޅުބަޔަކަށް، ވަކި ފާޅުވެއް އަދާކޮށްދިނުމުގައި ދަރުމަވަންތަކަމާއި ކުރުމުގެ އަސްލުވެއެވެ. އަދި ހަމަކަނަރުވަރުން ބަޔެއްމީހުންނަށް ވަކި ދީނަކީ ނަމާދުކުރުމާއި ޒަކާތްދިނުމުން ފުދޭކަމަށް ޚިޔާލުކުރެއެވެ.

އަދި އެހެންމީހުންނަށް ނަޞޭޙަތްދިނުމާއި އިރުޝާދުދިނުން ދޫކޮށްލައެވެ. މިއީ ޝައިޠާނާގެ މަގުފުރެއްދުމެކެވެ. ނަމަވެސް ދީނަކީ އެމީހެއްގެ ނަފްސު އިސްލާޙުކުރުމަށްފަހު އެހެންމީހުންގެ ނަފްސުތަކުވެސް އިސްލާޙުކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރުމެވެ.

އިބްނު އަލްޤައްޔިމް رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން އިބިލީސްގެ ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކުމީހުންގެ މައްޗަށް، ޖިހާދު ކުރުމާއި ޔަޤީނުކުރުމާއި ނަމާދާއި އަދި ރޯދަހިފުމާއި އަދި ދުނިޔޭގެ ކަންކަމުގައި ޒުހުދުވެރިވުމާއި މިކަންކަން ބާވަތުގެ ކަން އަދި ގުޅޭކަންކަމުގައި ފުރިހަމަކަމާއި ޔަޤީނުކަމެއްބައެއް ދޫކޮށްލައެވެ. ދެން މިއަދުކަންތަކަށް (މަޖްމަޢުން) ގުޅުކަނޑާލުން (ނުވަތަ މަޤްދުމުން) ދުރެވެ. އަދި

އުބައިމީހުންގެ ހިތްތަށް އުނަގުގެ މަތީގައި ޤާއިމުވުމުގެ ދައްކަން އިރުޝާދު ނުދޭހުއްޓެވެ. އަދި އުބައިމީހުންނަކީ ނަބީބޭކަލުންގެ ވާރުތަވެރިންގެ ކައިރީގައި (ދީނުގެވެރިންގެ ނިސްބަތުން) އެންމެ ދީންވެރިކަން ކުޑަ މީހުންނެވެ. ސަބަބަކީ ދީނަކީ الله (سبحانه وتعالى) އަންގަވައި އެއިރާދަ އަމުރުކުރެއްވި ކަންކަމުގެ މަތީގައި ދެމިހުރުމެވެ."

ހެޔޮކަމަށް އަމުރުކުރުން މިއުއްމަތުގެ ސިފައެއްކަމުގައި ބާވަތުގައިވާ މިހާ

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންތަކުން މަނާކުރުމަކީ ދީނުގެ ވާޖިބުތަކުގެ ތެރެއިން ވާޖިބެކެވެ. އަދި ހެޔޮކަމަށް އަމުރުކުރުން ގޮތުމަށް ހިނގުންނަ މިހާ އުކަންކުރާ މިއުއްމަތުގެ ނުބައިކަމުގެ ސިފައެއްވެއެވެ. ހަމަ އެކަމުގެ ހިނގުމަކީ ހެޔޮކަމާއި ނުބައިކަމުގައި ވެސް އިސްލާމީ ތަފާތުވެއެވެ. އަދި ހެޔޮކަމާއި ހިތުގައި އެއްޗަ އެއީ ކުޑަކަމަކަށް ވެގެންނުވާނެއެވެ. އަދި މިއީ އެންމެ ބޮޑު ވެގެންވާ ގެއްލުންތަކުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭކަމެކެވެ.

އިބްނު އަލްޤައްޔިމު رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ ރަސޫލާއަށް ނާޒިލުވިފައި، الله އާއި ރަސޫލާގެ ކަލާމުގައި ހެޔޮކަމަށް އަމުރުކުރުން މިއުއްމަތުގެ ނުބައިކަމުގެ ބާރުގައިވާ ބައްޓެވެ. ހަމަ ހަމަކަށަވަރުން އަމުރުކުރުން ނާޒިލުވުމުގެ ބަދަލު ހެޔޮކަމަށް އަމުރުކުރުން މިއުއްމަތުގެ ތެރޭގެ ވަޒީފާ(ގޮތެއް) އުކަންބޭވެގެން (ނުބައިކަމާގެ) ވެއެވެ. އުކަން ތިމަންނާގެ ޝެއިޚުލް އިސްލާމް) ބާރުކަންތައްތަކާއި ފުރިހަމައިވެއެވެ."

މުސްލިމުންގެ ކައިރީގައި، ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާ އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރުމާ ދީނުގެ މަގާމު

ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމަކީ (ދީނުގެ) މަތިވެރިވެގެންވާ ޝިޢާރެކެވެ. އަދި އެކަން ދުނިޔޭގައި އިންސާނުން ދަރަޖަތަކުގެ މަތިވެރިވާ ކަމެކެވެ. އަދި ﷲ(سبحانه وتعالى) އާއި އެންމެންނަށް ގެންދެވުން ކުރިމަތިލާ މަތިވެރިކަމެކެވެ. އަދި އެކަމުގައި ފުރިހަމަކަމާއި ވާޖިބުގެ ރައްކާތެރިކަމެވެ. ހެޔޮ މުސްލިމުންގެ ކައިރީގައި ކުރިއަށްދިޔަ ކަމެކެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ހިތަކީ އެއްބައިވަންތަ ކަމެކެވެ. އަދި ތަޤުވާވެރިންގެ ކައިރީގައި އެކަމުގެ އަގުވެއްޓިފައެވެ.

ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައިފައެވެ.

﴿... وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ ...﴾ [32]

މާނައީ: "އަދި ﷲ ނިކަމެތިކުރައްވައިފި މީހާ، ފަހެ އިކުރާމްތެރިވާނެ (ޝަރަފުވެރިވާނެ، ނަސްރުދޭނެ) އެއްވެސް މީހަކު ނުވާނެއެވެ."

ނުބައިކަމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ކައިރީގައި އެމީހުންގެ އަގުވެއްޓިގެންދާ އެމީހުންގެ ނުބައިކަން ކުރުމަށް އެހެނީ އަމުރުކުރުމާއި އަދި ހެޔޮކަންތަކަށް ކުރުމަށް އެމީހުންގެ ވެއްޓޭނެ އެބައިމީހުން މަނާކުރުމެވެ.

ޝައިޚުލް އިސްލާމް (އިބްނު ތައިމިއްޔާ) رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ. "ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާ އަދި ނުބައިކަންކަމުން މަނާކުރުމާ މީގެ ވެއްޖެކަމަށް ﷲ (سبحانه وتعالى)، ޝަރީޢަތްކުރެއްވި ދޮގު (ނުބައި) ކަންކަމަށް އަމުރުކޮށް އަދި (ހެޔޮކަންކަމުން އެމީހުންގެ ވެއްޖެކަމަށް) މަނާކުރާން މީހުން ފުރިހަމައަށްވާނެއެވެ."

---

[32] سورة الحج: 18

އަދި ބިދްޢަތްތެރިކަން ހޯދަން މަދަރަސާތަކުގައި (ޤަޞާ ކިޔުމުގައި) ހައްދުފަހަނައަޅާފައިވުން އުފައްދާފައިވުން ދަސްކުރައްވައި ނިކަމެތިކުރައްވާފައި ދެކެއް الله ﷻ ހުރުމަތް ކުރުމެވެ.

ފާފަތަކާ އަރައިގަންނަ މީހާ އެހެންމީހުންނަށް ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމުގެ ގޮތްތައް؟

ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމަށްޓަކައި އާގުމަ ނުކުރާމީހަކަށްވުރެ ޝަރުޢީއިރުޝާދުވެ. ނަމަވެސް އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ފާފަތަކަށް މަނާކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. މުސްލިމުންނަށް އެންމެފުރިހަމަ ނަސޭހަތްތެރިކަން ދެވުމަށް ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމަކީ ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އަދި ފާފައަށް އަރައިގަންނަވާނަމަ ކުރުމުގައިވިޔަސް ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުމަކީވެސް ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެކެވެ.

ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ.

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ)) [33]

މާނައީ: "ތިޔަ ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން މީހަކު މުންކަރެއް(ނުބައިކަމެއް) ފެނިއްޖެނަމަ އެމީހާގެ އަތުން އެކަމެއް މަނާކުރާށިކަމެވެ. ފަހެ އެކަމަށް ކުޅަދާނަނުވެއްޖެނަމަ އެމީހާގެ ދުލުންނެވެ.(ދުލުން މަނާކުރާށެވެ. އަދި އެކަމަށް

[33] رواه مسلم: 49

ކުޅަދާނަ ނުވިނަމަ އެމީހެއްގެ ހިތުންނެވެ.(ހިތުން ކުށްވެރިކުރާށެވެ). އަދި އެއީ އީމާންކަމުގެ އެންމެ ދެރަމިންވަރެވެ."

ފާފަކުރާމީހާ ފާފައިން އަރައިގަންނަ މީހަކަށްވާއިރު، އެހެން މީހުންގެ ކިބައިން އެފަދަ މަނާކުރަނީ ކިހިނެއްހެއްޔެވެ؟

އާޔާގެ މަޢުނަން އާޔާގެ ބަޔާނާއި ބަސް ބިރާދަރުން ދުރުގެންތެރިކަމުގައި ވިދާޅުވެ، އެހެންމީހުންނަށް އެކަން މަނާކުރުން ވާޖިބުވެގެންވާކަމެއްކަމަށެވެ. ފަހެއެކަން އަރައިގަންނަމީހާއަށް އެހެން ވިޔަސް އެފަދައަށް އަރައިގަންނަ މަނާކުރަން ފަރުދު (ހެޔޮކަމަށްއެދުމަށްޓަކައި)، އެހާ ދުރު ފާފައިގެ އަރައިގަނެވެމެވެ. އެއީ އެކަން ކުރުމުގެ ފާފަހާއި އަދި އެންމެހާ އެހެން މީހުންނާ އެކަން ކުރުމުން އެކަމަށް ހަރުކުރުމުގެ ފާފައެވެ. އަދި އެހެންމީހުންނަށް އެކަން މަނާކުރުމީ، އެއްގައިން ހަރުކުރުމުގެ ފާފަ ކަނޑުއެޅޭނެއެވެ. އަދި އެއާ މައްޗަށްވާ އެކަން ކުރުމުގެ ފާފައެވެ.

އެފަދަމީހުންގެ ފާފަކުރުން ހުއްޓުވުމަށް الله (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) މަލާމާތުގެ ބަސްފުޅު ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَأَنتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ [34]

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުން ހެޔޮ(ތަޤްވާ)ކަމަށްވުމަށްދަ ބާރު، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަނަފްސުތަކާ މެދު ހަނދާން ނައްތާލައި، އެހެންމީހުންނަށް ކީރިތި ކިތާބު ކިޔަވަމުން އަޑުއަހަނީހެއްޔެވެ؟ ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނާނީހެއްޔެވެ؟"

---

[34] سورة البقرة: 44

ނުބައިކަމެއް ފެނި އޭނާގެ ބަހުން އެކަމުން ނާރާނަކަން އެންގުމީ ހަރުހުރިހަ
މިހާރާ ބައްޕަފުޅުން އިޢާދު އަހަރުމަތީގެ ކިބައިން އަދި ހާރިޘް ސިފަފުޅުކަމުގެ
ތަފްޞީލްގައެވެ. "ފަހެ ދުންޔާގައި (ނުބައިކަމެއް) ފެނިއްޖެނަމަ އުމުރުކަން
ވާޖިބުކަން އެކަން މަނާކުރުހިކަމެވެ."

ނުބައިކަމަކަން އަޅައިގަންނަ މިހާރުއި އެއްކޮށްއެވެމާ، އާއާގެ މައްސަލަ އެކަން
މަނާކުރި ކަމުގައިވާނަމަ، އެނާއަށް އެކަށްކުރުމަށް އެހީތެރިވެއްޖެއެވެ. އެއީ އާއާގެ
އެކުވެރިޔާ އާޚިރަކުރުމަށް ދަރުމަތްތަކުގެ ދަރަޖަތައް ... އެހީތެރިވެ
ކުރުމަށް ހިތްޕަކަކަށް ކަންތައް ޖެހޭނެކަމެވެ.(ހިތްފަރުކަމެވެ.)

ގައުމުތަކަށް އަދާބުކުރެވެނީ ނުބައިކަންތަކުން މަނާނުކުރުމުން ތޯއްޔޭ؟

އަޅުގަނޑުމެން އެކަންކުރަން ޖެހުނީ اللهއަށް ބިރުވެތިވެ އެއަޅުކަން
އަދާކުރުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ފާފަތައް ފާޅުވެއްޖެނަމަ ސަބަބުން އެއިލާހު
(ސުބްޙާނަހޫ) ގެ ކޯފާފުޅުން ގައުމަށް ދަތިވެއެވެ. އަދި اللهގެ ﷻ ގެ ހިސާބުތަކުގައިވާ
ގައުމުތަކާއި ނިމުމަށް އަންނަފިޔާ ހަދަވައެވެ.

الله ﷻ ވަޙީކުރައްވައެވެ.

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ [35]

މާނައީ: "އަދި ރަށްތަކުގައިވާ މީހުން އީމާންވެ ތަޤުވާވެރިވެއްޖެނަމައި
ތިމަންރަސްގެ އުޑުގެ އުނދަންތެރިކަން ބިމުން ބަރަކާތްތައް

[35] سورة الأعراف: 96

ހުކުމްވައިދެއްވިފައެވެ. ނަމަވެސް އުޅައިދިނުން (ނަހީޢަނިލްމުންކަރު) ދޫކޮށްލައިފައެވެ. އަދި އުޅައިދިނުން ކުރަ(ނުބައި)ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން ތިމަންއިތުރު އުޅައިދިނުން (އަޒާބުން) ހިއްޖުވިއެވެ."

އަދި މިއައުކަން އަދާކުރުމުގެ ސަބަބުން اللهގެ ކާފިރުވީ ގައުމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ ދިޔުމުގެންނެވެ. الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ۚ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَن مُّنكَرٍ فَعَلُوهُ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ [36]

މާނައީ: "ދާއޫދު (عليه السلام) އަދި ޢީސާ ބިން މަރްޔަމް (عليه السلام) ދެރުގެ މަތީން ބަނީ އިސްރާއީލުންގެ (ކާފަރުގެ) މީހުންގެ ތެރެއިން ކާފިރުވީމީހުން މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ލަޢުނަތް ލެއްވުނެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން (اللهއާއި ރަސޫލުންނަށް) އުރުދުން ކުރަމުންދިޔަކަމެވެ. އަދި އެކުރުމުގައި އެބައިމީހުން ހައްދުފަހަނައަޅައިގެން ބޭނުންކުރުމުގަނޑިއެވެ. (78). އެބައިމީހުން އަތުއިޖެހި އުރުދުގެ މައްޗަށް(އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް) މަނާކުރާ ބޭނުންކުރުމުގައި އެބައިމީހުން ނުވެއެވެ. އެބައިމީހުން ކުރަމުން ކަންތައްތައް ނުބައިކަމުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ."

އަދި الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ކުރިމަތިވެއި ހާލަތުގައިވުންނަށް ދިޔުމުގެންނާ އުޅުއްވުމުގައިވެސް ވެގެންދާނެއެވެ. އެއީ އަޒާބު އާންމު ނުވެމަކުންތަކައެވެ. ބަނީ އިސްރާއީލުންނަށް ބޭނުމުން الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

---

[36] سورة المائدة: 78- 79

﴿وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا، اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا، قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ [37]

މާނައީ: "އަދި އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބައެއް (ނަޞީޙަތްތެރި) މީސްތަކުންނަށް ބުނިހިނދުވެ. اللهއެބަޔަކު ހަލާކުކުރައްވަން ނުވަތަ ގަދަފަދަވެގެންވާ ޢަޛާބެއް، ޢަޛާބުދެއްވަން (ކައިރި)ވެފައިވާ ބައަކަށް ތިޔަ ނަޞީޙަތްދެނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ އެބައިމީހުން ބުންޏެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރައްބުގެ (ހަޟްރަތުގައި) އުޛުރުވެރިވާ ބަޔަކުކަމުގައި ވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ތަޤުވާވެރިވާ ބަޔަކުކަމުގައި ވުމަށެވެ."

އަންހަން ކަނބަލުން ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުން

الله ﷻ އަންހެނުންގެ މައްޗަށް ދެއްވާފައިވާ ފަރުޟުތަކުގެ ތެރޭގައި މިއަޅުކަން (ހެޔޮކަންކަމަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަން މަނާކުރުން)، ހަމައެކަނި ފިރިހެނުންނަށް ޚާއްޞައަޅުކަމެއްކަމުގައި ނުޖެއްވުން ހިމެނެއެވެ. ނަމަވެސް މިއަޅުކަން އަދާކުރުމުގެ ސަބަބުން ދީނަށްވެގެންވާ ޘަވާބު ލިބިގަތުމަށް ފިރިހެނުން ފަދައިން، މިއަޅުކަމުގައި ބައިވެރިވުމަށް އަންހެނުންގެ މައްޗަށްވެސް ވާޖިބުކުރައްވާފައެވެ.

الله ﷻ އަންހެނުންނަށް މިއަޅުކަން އަދާކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވަނީ މުޖުތަމަޢުގެ ބަދަހިކަމާއި އެއްބައިވަންތަކަން ދަމަހައްޓައި، އަދި ހުރިހާ އެންމެނަށް އިސްލާޙުވުން ލިބި، اللهގެ ރަޙުމަތް ހާޞިލުކުރުމަށްޓަކައެވެ.

الله ﷻ ވަޢުދުކުރައްވާފައިވެއެވެ.

[37] سورة الأعراف: 164

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ، يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ، وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ﴾ [38]

މާނައީ: "އަދި މުއުމިނުން އަންހެނުންނާއި އަދި މުއުމިނުން ފިރިހެނުންނަކީ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔެއްގެ މައްޗަށްވާ ވާގިވެރިންތަކެކެވެ. އެބައިމީހުން ހެޔޮކަންތަކަށް (اللهއެއްކައުވަންތަކުރުމާއި އަދި ކުރަންއަންގަވާފައިވާ ހުރިހާކަމެއްކުރުމަށް) އަމުރުކުރެއެވެ. އަދި ނުބައިކަންކަން (ޝިރުކުކުރުމާއި އަދި ނަހީވެފައިވާ ހުރިހާކަމެއް) މަނާކުރެއެވެ. އަދި ނަމާދުފުޅުގާއިމުކުރެއެވެ. އަދި ޒަކާތްދެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން اللهއަށާއި އެއިލާހުގެ ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރެއެވެ. الله ރަޙްމަތްލައްވާނޭ މީސްތަކުންނަކީ އެބައިމީހުންނެވެ."

ފަހެ އަންހެނާ (އެކަމުގައި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުނީ) ނުވަތަ އެކަމުގެ މައްޗަށް ގުޅުން ބާއްވާނީ އަންހެނުންނާއެވެ. ޝަރުޢީގޮތުން (ރިޢޭ) ފިރިހެނުންނާއި އެކު ޝާމިލުވުން (ނުވަތަ އެކަމުގެ މައްޗަށް (ރިޢޭ) ފިރިހެނުންތެރެއަށް ނުކުމު އެމީހުންނަށް އަމުރުކުރުން) އެކަށީގެންވާ މައްޗަށް ހުއްދަވެގެންނެވެ. އަދި އަންހެނާގެ (އެބަމަހުގެ) އަޑުރު އެކަމަނާގެ ދަރިންގެ މައްޗަށް ނުވަތަ އެކަމަނާ ދަރިންނޫން އެހެންދިނަގެ މައްޗަށް، އެކަން ބަޔާންކުރާއިރު ކަށްރިޔަކުގައިވާނަމަ، ފިރިހެނުންނަށް ނަސޭހަތްތެރިވުމަށް ބަޔޭ ނަމޫނާއެއް (އަޑުއަހާ ނުވަތަ ފިރިހަމަ ނަމޫނާއެއް) ނުކުތުމަކީ ދަތިނުންނުވާ އެކަށިގެންވާ ކަމެކެވެ.

އަދި މުސްލިމު އަންހެން ކަނބަލުންގެ މައްޗަށް ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި އަދި ނުބައިކަންކަން މަނާކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން

[38] سورة التوبة: 71

އެކަނބަލުންވަނީ ބިދުޢަތުތެރިވެގެންނެވެ. އެއްވެސް ބާރުއަޅައި ހުރުހެދިކަމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ޖެހިލުންވުމުގެ ސަބަބުން އެކަމުގައި (އެކަނބަލުންގެ މުއުމިނުން) ފަސްޖެހިގަތުމުންނެވެ. ފަހެ އޭރުން އެކަމަނާ އަރުގަލުކުރައްވަނީ الله ރުއްސަވާފައިވަނީ އަދި ފޮނުއްވިފައިވާ (މަތިވެރި) ބަދަލަކެވެ.

އަދި ބާރުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރޭގައި ހިފުން އަންހެނުން ބިރުއް ކާރުވާއްނި އެބައިމީހުން ފުރިހަމަކަން ވާވަރުގައި، ރަނގަޅުކަންކަން މަނާކުރަމުގައިވިޔަސް ވެއެވެ. (އެހެނީ އެމީހުން އެކަން ކުރިޔަސް މުސްލިމު އަންހެނުން ކަނބަލުން ޖެހިލުންވުމުގައި ފަސްޖެހުމުގައި މިކަން ކުރަންޖެހޭނެއެވެ.) الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُم مِّن بَعْضٍ، يَأْمُرُونَ بِالْمُنكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ﴾ [39]

މާނައީ: "އަދި މުނާފިޤު ފިރިހެނުންނާއި އަދި މުނާފިޤު އަންހެނުންނަކީ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކުގެ ކިބައިންނާ ބައެކެވެ. އެބައިމީހުން ނުބައިކަންތަކަށް (ޝިރުކާއި ނިފާޤުގެ ކަންކަން ކުރުމަށް) އަމުރު ކުރެއެވެ. އަދި ހެޔޮކަންކަމުން (الله އަށް ކަކުވަދުމާއި ތަބާވުމާއި އަދި ކުރަން އަންގަވާފައިވާ ހުރިހާކަމެއް) ކުރުން އެބައިމީހުން މަނާކުރެއެވެ."

ފަހެ މުސްލިމު އަންހެނުން ކަމަނާގެ މައްސަލަ އެކަމުގައި ފަސްނުޖެހުން އަޅާލެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ ހަމަކަށަވަރުން އެކަމަށް މުއުމިނުންގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢަށް އުފާވެރިކަމާއި ހަމަޖެހިކަން ލިބޭނެއެވެ. (އާދެއެވެ.)

[39] سورة التوبة: 67

ނަސްރުދެއްވުންވަނީ اللهގެ ދީނަށެވެ.

اللهގެ ބަސްނަގުލުވައި ދީނަށް އިސްތިޤްރާރު ދީފައެވެ. އެދީން ފުރިހަމަކުރައްވަންދެން الله (سبحانه) ދޫކޮށްނުލައްވާނެއެވެ. الله سبحانه ވަޢުދުވެވަޑައިގެންފައެވެ.

﴿ يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّـهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّـهُ إِلَّا أَن يُتِمَّ نُورَهُ ﴾ [40]

ޝަވްކާނީ ވިދާޅުވީ: "އެބައިމީހުން (ކާފަރުންނާއި، މުޝްރިކުންނާއި ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިން) ބޭނުންވަނީ އެބައިމީހުންގެ ދުލުގައި (اللهގެ ދީނުގެ މައްޗަށް ޠަޢުނު ހަދައި، ބާޠިލުކުރުމުގައި ހަދައި) اللهގެ ދީން (ބައްޕުމުގެ، ހުއްޓުވައިލުމުގެ ޒުވާބުތަކާއި ގެ، އިސްތިހްޒާއުގެ ބަސްތަކުން) ނިވާލައިލަން ބޭނުމެވެ. އަދި اللهގެ ދީން ފުރިހަމަކުރައްވައިދެއްވާނީ (އެދީން އިއުލާކުރެއްވުމަށް، ފާޅުކުރެއްވުމަށް، ނަބިއްޔާ ﷺ ގެނެސްދިން ބަސްފުޅު ފުރިހަމަކުރައްވައި) އެކަލާނގެ ދޫނުކުރައްވާނެއެވެ."

އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވިއެވެ. "އެކަލާނގެ އެބައިމީހުން މިސާލަކީ އެބައިމީހުންގެ އަނގައިން ފުމެ އިރުގެ އަލިކަން ނިއްވާލުމަށް މަސައްކަތްކުރާ މީހުންގެ މިސާލެވެ. އެހެނަސް އެއީ ވާނެކަމެއްނޫނެވެ. الله (سبحانه) އެކަލަކަލޭގެން ނަބިއްޔާ ﷺ ފޮނުއްވި ކަންތައްތަށް ހަމަޖެއްސެވީއެވެ. އެކަން ކޮންމެހެންވެސް ފުރިހަމަވެ ހާމަވާނެއެވެ."

އަދި الله سبحانه ވަނީ މިދީން ހިމާޔަތްކުރެއްވުމާއި އަދި މިދީނުގެ މައްޗަށް ހިތްވަރު ހުޅުވައިލައްވައިދެއްވުމުގެ މައްޗަށް ޒިންމާވެވޮޑިގެންނަވާފައެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ.

[40] سورة التوبة: 32

((لَيَبْلُغَنَّ هَذَا الْأَمْرُ مَا بَلَغَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ* وَلَا يَتْرُكُ اللهُ بَيْتَ مَدَرٍ وَلَا وَبَرٍ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللهُ هَذَا الدِّينَ)*أي: ما طلع عليه الليل و النهار. (قول المصنف)) [41]

މާނައީ: "ދުވާލާއި ރޭގަނޑު އޮތްހާ ހިސާބަކަށް މިކަން އަރާއިރުވެސް ކަށަވަރު ހަމަ މިދީން ފޯރާނެއެވެ. އަދި الله (سبحانه وتعالى) މިދީން ނުވަދެވާ އެއްވެސް ގެއްސެއް ނުބާއްވާނެއެވެ. އެއީ (ފުރިން ބިނާކޮށްފައިވާ)ގެތަކާއި އަދި (ކާށިގެ ބަނޑުފުށް، ނުވަތަ ސަބުރާގޮތުގެ) ހުރިހާ ގެތަކަކަށްވެސް ދެއްވާނެއެވެ." (އެބަހީ: ބަނދަރުގައި އަދި ސަބުރާގޮތުގައިވާ ބަނދުރުގައިވާ ގެތަކަށްވެސް، ހަމަ ފުރަތަމަ ބާރުގެ ގެތަކަށްވެސް މިދީން ވަންނާނެއެވެ.)

މިދީނުގެ މަސައްކަތް ނުވަތަ ދަޢުވަތު ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ މަސައްކަތް ދޫކޮށްލަދައި އަޑުވާތިރިކޮށްލީ، ކޮންމެ މީހެއްގެ މަސައްކަތް މިދީން ގެނައުމަށްވާނެއެވެ.

ނޫޙު (عليه السلام) ގެ ޤައުމުގެ މީހުން އެބައިމީހުންގެ ނަބިއްޔާގެ މަސައްކަތް ބަލައި ނުގަތެވެ.

﴿قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ﴾ [42]

މާނައީ: "އެބައިމީހުން ބުންޏެވެ. ކަލޭގެފާނު ނަސޭހަތްދެއްވިޔަސް އަދި ނަސޭހަތް ދީ މީހުންގެ ތެރެއިން ނުވިޔަސް ތިމަންމެންގެ މަސައްކަތް ވަނީ ހަމަހަމަވެގެންނެވެ."

އެހިނދު الله (سبحانه وتعالى) އެބައިމީހުންގެ މަސައްކަތް ގަދަފަދަވެގެންނާ ވަރުގަދަ ކުރެއްވިއެވެ.

[41] رواه الإمام أحمد في المسند: (16509). قال الهيثمي: رجال أحمد رجال الصحيح. (مجمع الزوائد: 14/6)
(މުސްނަދު ރިވާޔަތްގައިވާ ރިޖާލުންގެ ބަޔާންގެ ޞައްޙަ ގޮތުގައި އެވަނީ ގެންގުޅުއްވާފައެވެ.)
[42] سورة الشعراء 136

އަދި ލޫޠު عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މިސާލަކުން ބުނިހިނދެވެ.

﴿قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ﴾ [43]

މާނައީ: "އެބައިމީހުން ބުނެއެވެ. އޭ ލޫޠެވެ. ކަލޭގެފާނު ތިކަން (އެބައިމީހުންގެ ނުބައިކަންކަން ހުއްޓުވުމަށް ގޮވާލެއްވުން) ނުހުއްޓައިފިނަމަ ހަމަކަށަވަރުން (މިރަށުން) ނެރެވޭ މީހުންގެ ތެރެއަށް ކަލޭގެފާނު ވާހުށީވެ."

ދެން ގަދަފަދަ ފުރުސަތު އަދާކުރުން (ކާފަރުކަން) އެބައިމީހުން ހިއްޖީވުމަށް ބަދަލުކުރުމަށެވެ.

ދުވަހަކުވެސް ފުރިހަމަ ނުވާނެ އެދުމެއް

(އިސްލާމްދީން) ނައްތާލާނެކަމަށް ނުވަތަ އުނިކުރުމުގެ ޝައިޠާނުންގެ ތެރެއިން ޝައިޠާނުން ބާރުފުޅުތަކާއި ކަމަށް ބަލާ މިހާރު ހަމަކަށަވަރުން އެއީ އެއްވެސް ގޮތަކަށް ފުރިހަމަ ނުވާނެ އެދުމެއް ނޫނެވެ. الله ﷻ ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [44]

މާނައީ: "އަދި الله (ﷻ) އެއިލާހުގެ ކަމުގައި (ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް، އިރާދަކުރައްވާ ތަޤްދީރުކުރައްވާ ކަންކަމުގެ) މައްޗަށް ބާރުވެ ވެރިވެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ. (އެބަހީ އެއިލާހު އިރާދަކުރައްވާކަމެއް ކުރައްވަވެއެވެ. އެކަން މަނާކުރެވޭނެ، ބާރުލިބިގެންވާނެ ފަރާތެއް ނުވެއެވެ.) ނަމަވެސް ގިނަ މީސްތަކުން (الله ﷻ އިރާދަކުރައްވާގޮތް ކަންކަމެއްކަން ނުވަތަ) އެކަމެއް ނުދަނެއެވެ."

[43] سورة الشعراء: 167

[44] سورة يوسف: 21

ދައްކަން އަހުލުވެރިންގެ މިޞްރުގެ ނުވަތަ މިދިޔަރު މިހާރު އެއްވެސް ޢަޒާބުދިނުމުގެ ބާރުގަދަ الله (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) އެމީހުނަށް ދައްކަވައިފައެވެ. ފިރުޢައުނު މޫސާ عليه السلام އަށް ޖެއްސުންކުރިއެވެ. އަދި މޫސާ عليه السلام އަށް ތަބާވި (މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން) ބަޔަކަށް ބުނެއެވެ.

﴿لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ [45]

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތްތަކާ އަދި ފައިތައް ޚިލާފުވާގޮތުން (ކަނާތްފައި ވާތްއަތާ ނުވަތަ ވާތްފައި ކަނާތްއަތް) ތިމަންނާ ބުރިކަނޑާލާނަމެވެ. އަދި އޭގެފަހުން ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން ހުރިހާ އެންމެން ސަލީބުގައި އަޅުވާލާނަމެވެ."

ދެން الله (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) ފިރުޢައުނު ކަނޑުގައި ޣަރަޤު ކުރެއްވިއެވެ.

އަދި ޝުޢައިބު عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީސްތަކުން އެބައިމީހުންގެ ނަބިއްޔާއަށް މަލާމާތްކުރުމުން، ޝުޢައިބު عليه السلام އަށް ބުނެއެވެ.

﴿أَصَلَاتُكَ تَأْمُرُكَ أَن نَّتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَن نَّفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ﴾ [46]

މާނައީ: "އަދި ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިން އަޅުކަންކުރި އެއްޗެއް ދޫކޮށްލުމަށް އަދި ތިމަންމެން ބޭނުންވާގޮތަކަށް ތިމަންމެންގެ މުދާތަކުގައި ޢަމަލު ކުރުން ދޫކޮށްލުމަށް، ކަލޭގެފާނުގެ ނަމާދު އަމުރުކުރައްވަނީތޯ؟"

[45] سورة الأعراف: 124

[46] سورة هود: 87

ފަހު ދުވަސް ގަދަފަދަ އަޒުމާއެކުގައި އުޅުއްވިއިރުގެ ކާކު މައްޗަށް (ތަބޫކު ހަނގުރާމަ
ހާލު) މަތިވެރިވާ ބަރަކާތުގައި އުޅުއްވިއިރުއެވެ.

(އުޅުއްވިއިރު އެހެންބުނީ އެކަކާރީ ދިނަދިނައިން ނަބީބުކާރޭ އެކަމާ
ބެހުމަ މަތިވެރިކަމުގެ ނިޔަތުގައެވެ. އެއީ މިޖާބާނަގައި މީހުން ބޭނުން ބަދު
ކަންތައް ވިއްސާރަ މިކަންކުރަން އަންގަނީ ނުވަތަ ތެރޭގެ މިކަން ކުރަން އެނގޭނީ
ބޭނު މަތިވެރިކަން އުފެއްދޭގެ ދެކުނުނެވެ. އެއީވެސް ހާލަތުގައި އެކަކާރީ
ނަބީބުކާރިއްޔާ ތަނާލިބުމުގެ ގޮތްދަކުރަކުނެވެ. والله أعلم)

އިސްލާމްދީނަށް ފުރައްސާރަކޮށްފި މީހާގެ ހުކުމް

اللهގެ ޝަރީޢަތުގެ ތެރެއިން ޝަރީޢަތަކަށް މަލާމާތްކޮށް ފުރައްސާރަކޮށްފި މީހާ
ނުވަތަ އެއީ ކުޅިވަރެއްކަމުގައި ހަދައި އެކަން ޖާދޫގަ ހަދައިފިނަމަ، ނުވަތަ އެކަން
ތުއިއަރައިފިނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން މިބަސްފުޅުގައިވާ ވައިދަން އެމީހެއްގެ ނަފްސު
ހުރައަށް ގެއްލިއްޖެއެވެ.

﴿قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾ [47]

[47] سورة التوبة: 65-66

މާނައީ ބާރާބަރުވުނު ސަހަބު.

މި އާދެ ބާރާބަރުވުނު ސަހަބު ބައްސަކުރައްވައި އިމާމު ތަބަރީ އަންނަނިވި ރިވާޔަތް އެކަކާރީގެ ބަރަކާތުގައި ގެންނަވައިވެއެވެ.

((عن عبد الله بن عمر قال: قال رجل في غزوة تبوك في مجلس: ما رأينا مثل قرائنا هؤلاء، أرغبَ بطونًا، ولا أكذبَ ألسنًا، ولا أجبن عند اللقاء! فقال رجل في المجلس: كذبتَ ولكنك منافق ! لأخبرن رسول الله صلى الله عليه وسلم، فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه وسلم ونـزل القرآن. قال عبد الله بن عمر: فأنا رأيته متعلقًا بحَقَب ناقة رسول الله صلى الله عليه وسلم تَنْكُبه الحجارة

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު (މުހައްމަދު ﷺ) ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން މަލާމާތްކުރަނީ اللهއާއި އެކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއި އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް ހެއްޔެވެ؟ (65) ތިޔަބައިމީހުން އުޒުރުނުދައްކާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން އީމާންވުމަށްފަހު ކާފަރުވެގަންނެވީއެވެ."

ޢިއްޒަތްތެރިކަން

ދަރަޖައުފުލުމާއި ޢިއްޒަތްތެރިކަމާއި އަދި މަތިވެރިކަން (އިސްކަން) އެދޭ މީހާ، ދީނުގައި ހިފަހައްޓައިގެން ވުމުން އެމީހަކަށް ޙާޞިލުވާނެއެވެ. الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّـهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا﴾ [48]

وهو يقول: " يا رسول الله، إنما كنا نخوض ونلعب!"ورسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: أَبِاللهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ*لا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ))

މާނައީ: "ޢަބްދުﷲ ބިން ޢުމަރު ؓ ރިވާކުރައްވައެވެ. ތަބޫކު ހަނގުރާމައިގައި އެތިބުން ބައެއްގެ ތެރޭގައި މީހަކު ބުނެއެވެ. ތިމަންމެންގެ މިޤާރީވެރިން މިބައިމީހުން (ނަބިއްޔާގެ ޞަޙާބީންނަށް ނިސްބަތްކޮށް ބުނި) ފަދަ ބަޔަކު ތިމަންނާމެން ނުދެކެމެވެ. އެބައިމީހުންގެ އެންމެ ސަމާލުކަންދޭނީ އެބައިމީހުންގެ ބަނޑު ބޮޑުކުރުމަށެވެ. އަދި އެއްކޮށް ދޮގުވެރި ބައެއް ނުވެއެވެ. އަދި ހަނގުރާމައިގައި ބައްދަލުވުމުގައި އެންމެ ބިރުވެރި ބަޔަކު ނުވެއެވެ. ދެން އެމީހަކަށް އަނެއް މީހަކު ބުނެއެވެ. "ކަލޭ ދޮގު ހަދައިފިއެވެ. ނަމަވެސް ތިބާއީ މުނާފިޤެކެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް މިކަމުގެ ހަބަރު ދޭނަމެވެ. ދެން ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް އެހަބަރު ފޯރައްޖެއެވެ. އަދި ޤުރުއާނުން (އާޔަތްތަކެއް އެކަމާ ގުޅިގެން) ބާވައިލެއްވިއެވެ." ދެން ޢަބްދުﷲ ބިން ޢުމަރު ؓ ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބޭކަލުން އެމީހާ ބަލަނީ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ޖަމަލުފަރުގެ ވާގަނޑުގައި އެލިފައިވަނިކޮށް ހިލަތަކުގައި (ބޯދަވިކަމުގައި) ދުވެދުވެފާ ހުރުމެވެ. ދުވަމުން ދިޔައީއެވެ. އަދި އޭނާ ބުނަމުންދިޔައެވެ. "ތިމަންމެން ހަމައެކަނި ވާހަކަދައްކާ ކުޅެކުޅެ މަޖާކުރުމަށްޓަކައި ވާހަކަދައްކަމުންނެވެ."

އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ ޤިރާއަތްކުރައްވައެވެ. "أَبِاللهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ * لا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ"

(މާނައީ): "ތިޔަބައިމީހުން މަލާމާތްކުރަމުންދިޔައީ اللهއާއި އެކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއި އަދި ރަސޫލާއަށް ހެއްޔެވެ؟ އުޒުރުނުދައްކާށެވެ. އީމާންވުމަށްފަހު ތިޔަބައިމީހުން ކާފަރުވެއްޖެއެވެ."(މި ރިވާޔަތް އިބްނު ޖަރީރު އަދި އިބްނު އަބީ ޙާތިމް ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. ތަފްސީރު ޠަބަރީގެ ތަފްސީރުގައި ރިވާކުރައްވާފައިވާ އަދި މުޙައްޤިޤު ޝާކިރު ސަނަދު ޞައްޙަ ކަމަށް ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. (334/14)

[48] سورة فاطر: 10

މާނައީ: "ދަރު ޢިލްމުތަކުގެ މިހާ ދަސްނުކުރެވެ. ދަރު ހުރިހާ ޢިލްމުވެރިކަމެއް ވެސް الله (سبحانه وتعالى) ވަޙީކުރައްވާފައެވެ. (އެބަހީ: ހުރިހާ ޢިލްމެއް ވެސް الله ގެ އަމުރުގެ މަތީގައެވެ. އަދި ޢިލްމުވެރިކަމުގެ ކުރިއަރާ ދުނިޔެވީ ކިޔަވައިދެއްވާ ހަދަރަތްތަކެވެ.)"

ދީންވެރިކަމާއި ނަބީބޭކަލުންނާއި ޞަޙާބީންނާއި އަދި ސަލަފުންގެ ބޭކަލުންގެ ހަޔާތުގެ ވެސް އަބަދުވެސް (ޢިލްމާއި ޢަމަލު) ދެމިގެންނެވެ. ނަމަވެސް ދީނަށް ހިތާމަތަކުގެ ވެރިޔާ އަށް ޖަހާލާއި އަށް ބަރަކާތާއި އަދި ރަޙްމަތު الله ގެ ދީން ދަސްކޮށް ގިނަ ފާހަގަ ކުރިމަތީގެ ދުވަސްތަކުގެ ބޭކަލުން ވެސް ވެއެވެ. އަދި އަދި އެއްވެސް އަގުއްސަކުޅަދާނަ އެބަހީދުން ވެސް ވެވެއެވެ.

ދީނާގެ ހިތާއި ދުނިޔާ އަދި ގެންވަނަ ކަންތައް މިދީން ދޭތެރޭގައި ވެއެވެ. އަދި އެދީނަށް ހިތްހަމަޖެހުމާއި އަދި ޙުކުމްތަކާއި ގުޅި އަދި އެދީނާއި ގުޅި އުފާވާނެއެވެ. އަދި އެއީން އަދަބުވެރި (ޢިލްމުވެރި) ވާނެވެ. އަދި މަޖިލިސްތަކާއި ހެޔޮދަތުރުގައި އެދީން މަތިވެރިވާނެއެވެ. އަދި އެދީނުގެ މާތްކަމާއި އަދި ހެޔޮކަންތަކުން ފައިދާވާނެއެވެ. އަދި ދީބާއްސަ އެހެން ދަރަޖަތަކަށް އެދިން ދަރުމަވެ ދޭނެއެވެ. އަދި ދީބާއަށް އެދީނުގެ ހިދާޔަތުން ދީބާރު އުފާވެރިކަން އިޙްސާން ކުރާނެއެވެ. الله (سبحانه وتعالى) ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّـهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾ [49]

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. الله ގެ ފަޟްލުވަންތަކަމާއި (ޤުރުއާނާއި) އަދި އެކަލާނގެ ރަޙްމަތްތަކާއި (އިސްލާމްދީނާއި އީމާންކަމުގެ ކަމާއި) ދުނިޔޭ ތިބީއިރު އުފާކުރާށެވެ. އެކަން އެބަހީރު(ކާފަރުން، އީމާންދާ މީސްތަކުން) ޖަމާކުރާ (މުދަލާ ވަގުތީ އުފާތަކުން) ހުރަސްކަން ބޮޑެވެ."

އަދި ޢިލްމުތަކުގެ ފަރި ރަށްބަ މަތިވެރިކުރާނެވެ. އަދި އެދުނިޔާގައި ދީނާރިޔާން ފާހަގަކުރާނެވެ. ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم) ބަދިޝެކުރައްވާފައިވެއެވެ.

[49] سورة يونس: 58

((لَيْسَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ الْمُدْحُ مِنْ اللهِ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ مَدَحَ نَفْسَهُ)) [50]

މާނައީ: "އެއްވެސް މީހަކު الله (ﷻ) އަށް ވުރެ ބޮޑަށް މަދަޙަ(ޘަނާ)އަށް ލޯބިނުކުރައްވައެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން އެއިލާހުގެ ނަފުސަށް މަދަޙަ ވަނީކުރައްވާފައިވެއެވެ."

އެއްވެސް މީހަކު ދީނާއި ކައިރިވާ ވަރަކަށް އެމީހަކު ޢިއްޒަތްތެރިކޮށް އަދި މަތިވެރިކޮށް ނުދެއެވެ. އަދި الله (ﷻ) އެމީހުންގެ ބަސްތަކާއި އަދި ޢަމަލުތަކަށް ސީދާކޮށްދެއްވަވައެވެ. ޝައިޚުލް އިސްލާމް (އިބްނު ތައިމިއްޔާ) رحمه الله ވިދާޅުވެއެވެ. "މީހާގެ ނަފްސު މީހާގެ ކިބައިން ކަނޑައެޅިގެން އުފެދޭނެއެވެ. އަދި ހަރަކާތްތަކުގައި، އިސްތިޤާމާ (ސީދާވެގެންހުރުން) މީހާގެ ނަފްސު މީހާގެ ކިބައިން އުފެދޭނެއެވެ. އަދި (ދަންނާނެއެވެ). އެންމެ ބޮޑުވެގެންވާ ކަރާމާތްތެރިކަމަކީ ސީދާވެގެން ހުރުން ހުރުމެވެ.(އިސްތިޤާމާއެވެ.)"

الله ﷻ ގެ ކިބައިން ހުރިހާ ކަމެއްގައި ތައުފީޤާއި ބަރަކާތްތެރިކަން އަދި ބަރަކާތާއި އަދި ރަޙްމަތްތަކާއި އިޚްލާޞްތެރިކަން ޤަބޫލުވުމާއި އަދި ހާޞިލުކަމުގައި ދަރަޖަމަތިވެރިކުރައްވުން އެދި (ދުޢާ) ދަންނަވަމެވެ.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد و على آله و صحبه أجمعين.

ޝައިޚުގެ ބަސްކޮޅު ނިމުނީ.

ހުކުރު ދުވަސް، 23-ޖޫ-2014م

(حي أرض كردي، المدينة النبوية.)

الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد و على آله و صحبه و من تبعهم بإحسان

إلى يوم الدين.

[50] رواه البخاري: (4922، 6968) و رواه مسلم و هذا لفظه (2760)

ފިހުރިސްތު